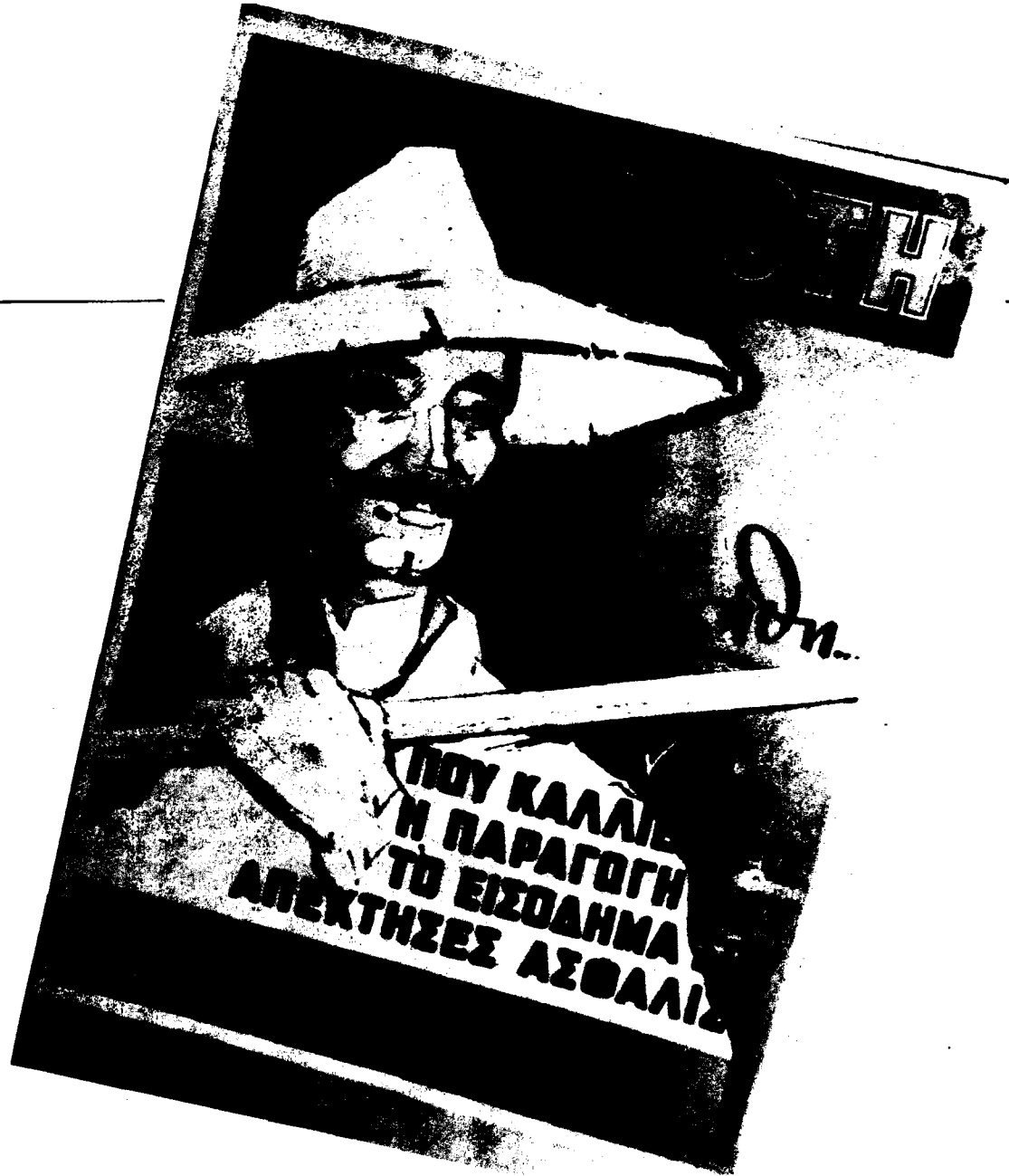

Οι συνέπειες στην αγροτική πίστη από την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ.

Δανάη Μυλωνάκη

Με την ένταξη στην Ε.Ο.Κ., η άσκηση της αγροτικής πίστης θα επηρεαστεί σημαντικά, όχι τόσο από αυτές καθαυτές τις κοινοτικές ρυθμίσεις για το τραπεζικό σύστημα, που είναι άλλωστε λίγες και αποσπασματικές, όσο από το γενικότερο περιβάλλον του ανταγωνισμού που θα επιβληθεί στην οικονομία.

Περισσότερο συγκεκριμένα, οι συνέπειες από την ένταξη στην αγροτική πίστη, μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες: σ' αυτές που αφορούν στο φορέα που άσκει αγροτική πίστη και σ' αυτές που αφορούν στην ίδια τη λειτουργία της αγροτικής πίστης.

Ι. Ο φορέας της αγροτικής πίστης - ή Α.Τ.Ε. - μετά την ένταξη.

α) Το κοινοτικό καθεστώς για τις Τράπεζες.

Για να συλλάβουμε τις συνέπειες για την Α.Τ.Ε. από την ένταξη, είναι σκόπιμο να υπενθυμίσουμε με συντομία τις κοινοτικές ρυθμίσεις για το τραπεζικό σύστημα.

Κοινή τραπεζική πολιτική δεν υπάρχει στο πλαίσιο της Ε.Ο.Κ. Υπάρχουν όμως ορισμένες, γενικές και ειδικές, ρυθμίσεις που απορρέουν από την ανάγκη ενοποίησης των αγορών.

1. Γενικές ρυθμίσεις:

Έλευθερία εγκατάστασης, ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, έλευθερία διακίνησης κεφαλαίων.

Πρόκειται για την εφαρμογή καταστατικών αρχών της Συνθήκης της Ρώμης στον τραπεζικό τομέα.

2. Ειδικές ρυθμίσεις:

Όδηγία 73/183. Καλεί τα διάφορα κράτη-μέλη να καταργήσουν τις διακρίσεις σε βάρος τραπεζών κρατών-μελών που

έγκαθίστανται στό έθνικό έδαφος άλλων κρατών-μελών. Πρόκειται γιά έφαρμογή τής άρχής τής ελεύθερης έγκατάστασης. Η έφαρμογή τής ελεύθερης παροχής τραπεζικών ύπηρεσιών, θέτει έξάλλου σύνθετα προβλήματα, εφόσον συνδέεται μέ τήν ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων, πού δέν μπορεί όμως νά πραγματοποιηθεί πλήρως χωρίς προωθημένη, κοινή, νομισματική καί οικονομική πολιτική. Συνεπώς ή παροχή τραπεζικών ύπηρεσιών είναι ελεύθερη στό ποσοστό πού δέν παρεμποδίζεται από εμπόδια στήν ελεύθερη διακίνηση τών κεφαλαίων.

Ήδη ή 'Οδηγία έχει χάσει τήν νιμική του άξία δεδομένου ότι έχει υπερεκαλυφθεί από τή νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, στήν υπόθεση *Reyners/Belgium*, πού έκρινε ότι ή άρχή τής ελεύθερης εγκατάστασης του άρθρου 52 τής Συνθήκης ΕΟΚ είναι άμεσης έφαρμογής.

— 'Οδηγία 77/780 τής 12.12.1977. Αποτελεί τό πρώτο δήμα έναρμόνισης τών νομοθεσιών γιά τήν πρόσβαση στήν τραπεζική δραστηριότητα καί τήν άσκηση της στά διάφορα κράτη-μέλη. Η έναρμόνιση περιορίζεται σ' αυτή τή φάση:

— στήν υποχρέωση έκδοσης άδειας λειτουργίας γιά τήν έναρξη τραπεζικών εργασιών.

— στήν υποχρεωτική τήρηση όρισμένων ελάχιστων προϋποθέσεων από όλες τίσ Τράπεζες, ή σπουδαιότερη από τίσ όποιες είναι ή τήρηση ενιαίων δεικτών ρευστότητας καί φερρεγγυότητας.

Οί προϋποθέσεις αυτές ικανοποιούν τήν άρχή τής ίσης μεταχείρισης.

Η 'Οδηγία 77/780 προβλέπει δυνατότητα εξαίρεσης (άρθρ. 2 παρ. 2). Δέν εφαρμόζεται δηλαδή στή δραστηριότητα τών κεντρικών τραπεζών, τών ταμειευτηρίων καί όρισμένων άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων πού απαριθμούνται περιοριστικά γιά κάθε χώρα.

Από τά ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, στόν κατάλογο αυτό τών μόνιμων εξαίρέσεων περιλαμβάνονται, έκτός φυσικά από τήν Τράπεζα τής Ελλάδος, ή ΕΤΒΑ καί ή θυγατρική της εταιρεία 'Ελληνικά 'Εξαγωγικά, τό Ταμείο Παρακαταθηκών καί Δανείων, ή Τράπεζα 'Υποθήκης καί -κάτω από όρισμένους όρους- τό Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο (βλ. Παράρτημα Ι, Μέρος ΙΙΙ τής Πράξης Προσχώρησης, καί Μπουρνούς, δ.π.).

Σύμφωνα μέ τό άρθρο 2 παρ. 5 καί 6, τά κράτη-μέλη μπορούν νά αποφασίζουν τή διαφοροποιημένη έφαρμογή τής 'Οδ. 77/780. Η έννοια τής διαφοροποίησης είναι χρονική, δηλαδή τό κράτος-μέλος μπορεί ν' αποφασίσει τή μη έφαρμογή τής 'Οδ. 77/780 σέ συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα καί γιά περίοδο 5 καί κατ' ανώτατο όριο 8 ετών, εφόσον «ή έφαρμογή της θέτει τεχνικά προβλήματα πού δέν μπορούν νά λυθούν δραχυπρόθεσμα». Τό κράτος-μέλος αποφασίζει μονομερώς καί κοινοποιεί τήν απόφασή του στήν 'Επιτροπή. Τέτοια μονομερή δήλωση περί διαφοροποιημένης έφαρμογής τής 'Οδ. 77/780 έκανε ή 'Ελλάδα, στίς 29.6.1981 γιά τήν Α.Τ.Ε. καί τήν Κτηματική.

Μία άλλη διάταξη τής 'Οδ. 77/780 πού πρέπει νά υπογραμμιστεί άφορά στήν απαγόρευση τής επίκλησης «οικονομικών αναγκών τής αγοράς» γιά τή μη έφαρμογή τής 'Οδηγίας (άρθρο 3 παρ. 1). Έν τούτοις εφόσον τό κριτήριο τών «οικονομικών

αναγκών» προβλέπεται από τήν κειμένη νομοθεσία τών κρατών-μελών γιά τήν παροχή άδειας λειτουργίας καί εφόσον «τεχνικές καί διαρθρωτικές δυσκολίες του τραπεζικού συστήματος δέν επιτρέπουν τήν άρση του κριτηρίου... τά κράτη-μέλη μπορούν νά τό εφαρμόζουν γιά μιά πενταετία» (άρθρο 3 παρ. 2). Μέ άλλα λόγια, μέ τή χρήση του κριτηρίου «τών οικονομικών αναγκών τής αγοράς» μπορεί ένα κράτος-μέλος νά διατηρήσει τόν έλεγχο του έθνικού τραπεζικού συστήματος τουλάχιστον επί μιά πενταετία. Η ελληνική πλευρά δέν έκανε χρήση αυτής τής εύχρειας.

Μία τελευταία έπισήμανση απαιτείται νά γίνει σχετικά μέ τίσ προθεσμίες του άρθρου 2 τής 'Οδ. 77/780. Τό άρθρο 2 παρ. 6 όρίζει ότι τά κράτη-μέλη μπορούν νά εφαρμόζουν διαφοροποιημένα τήν 'Οδηγία αυτή, γιά περίοδο 5 ετών (πού μπορεί νά επεκταθεί γιά τρία ακόμη χρόνια) εφόσον προδούν σέ μονομερή δήλωση, μέσα σέ ένα έξάμηνο από τήν κοινοποίηση τής 'Οδηγίας. Είναι προφανές ότι οι προθεσμίες αυτές άφορούσαν τά κράτη πού ήταν μέλη τό 1977 καί όχι τήν 'Ελλάδα πού έγινε μέλος τό 1981. Κατά συνέπεια ή μη έφαρμογή τής 'Οδ. 77/780 από τήν Α.Τ.Ε. καί τήν Κτηματική, μόνο μέχρι τό 1982 (5ο έτος από τό 1977), όπως αποφασίστηκε, όφείλεται προφανώς σέ λανθασμένη έρμηνεία του άρθρ. 2 παρ. 6. Γιά τήν 'Ελλάδα ή περίοδος μη έφαρμογής δέν μπορεί παρά νά αρχίζει τό 1981 καί νά τελειώνει τό 1985.

β) Τό σημερινό καθεστώς τής Α.Τ.Ε.

Γιά νά κατανοηθούν οι αλλαγές πού προκύπτουν γιά τήν Α.Τ.Ε. από τήν έφαρμογή τών γενικών καί τών ειδικών κοινοτικών ρυθμίσεων γιά τίσ Τράπεζες, είναι αναγκαίο νά διαγραφούν όρισμένα χαρακτηριστικά του σημερινού καθεστώτος της.

Η Α.Τ.Ε., αυτόνομος τραπεζικός οργανισμός πού διέπεται από ειδικό νομικό καθεστώς, άσκει κατ' αποκλειστικότητα στήν 'Ελλάδα τήν άγροτική πίστη.

Οί εξαιρετικές νομοθετικές ρυθμίσεις γιά τά άγροτοπιστωτικά ιδρύματα όπως είναι ή Α.Τ.Ε. άντανακλούν τίσ ιδιομορφίες του άγροτικού τομέα πού καλούνται αυτά νά χρηματοδοτήσουν. Τό τραπεζικό σύστημα κατά κύριο λόγο χρηματοδοτεί οικονομικές δραστηριότητες του δευτερογενούς καί του τριτογενούς τομέα τής οικονομίας πού έκπορεύονται από μεγάλες μονάδες -πολυεθνικής συχνότατα ύψους- ένταγμένες πλήρως στόν καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής καί μέ εύρεία πιστωτική επιφάνεια.

Αντίθετα, οι άγροτικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται από ένα πλῆθος μικρών μονάδων, βιοτεχνικής μορφής μέ περι-

1. βλ. Μπουρνούς, Γ. «Η ελευθερία εγκατάστασης έπιχειρήσεων καί τραπεζών», στό Μητσός Α., κ.ά. *Η Προσχώρηση στίς Ε.Κ.*. Έκδόσεις Σύγχρονα Θέματα. 1981.

2. Οί ύποστηρικτές τής άποψης ότι ή υπό συζήτηση προθεσμία άρχισε καί γιά τήν 'Ελλάδα στίς 12.12.1977(!) επικαλούνται τό άρθρο 143 τής Πράξης Προσχώρησης σύμφωνα μέ τό όποιο «Από τής προσχωρήσεώς της, ή 'Ελληνική Δημοκρατία θεωρείται ότι είναι άποδέκτης καί έχει λάβει κοινοποίηση τών 'Οδηγιών...». Η έννοια όμως του άρθρου είναι έντελώς αντίθετη. Δέν μπορεί παρά νά σημαίνει ότι εφόσον από τής προσχωρήσεώς της (1.1.81), ή 'Ελληνική Δημοκρατία θεωρείται άποδέκτης καί οι προθεσμίες τρέχουν από τήν ίδια ήμερομηνία.

ριομένη πιστωτική επιφάνεια, γι' αυτό και ο εξαιρετικός ειρισμός στα θέματα της πιστοδότησής τους.

Η ειδική μεταχείριση των πιστωτικών ιδρυμάτων συνδυάζεται συνήθως με έντονο κρατικό παρεμβατισμό και ενεργό ανάμιξη των συνεταιρισμών ως φορέων των αγροτοτραπεζών και ως συντελεστών άσκησης αγροτικής πίστης.

Η περίπτωση της Α.Τ.Ε. είναι ιδιόμορφη σέ σχέση με τα ενικά χαρακτηριστικά των αγροτοπιστωτικών ιδρυμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η Α.Τ.Ε. είναι ουσιαστικά κρατική τράπεζα ενώ αντίθετα δεν είναι και συνεταιριστική, παρόλη την τυπική παρουσία εκπροσώπων των συνεταιρισμών στο Δ.Σ. της. Οι σχέσεις συνεταιρισμών - Α.Τ.Ε. είναι σχέσεις παραγωγής των πρώτων στη δεύτερη τόσο γιατί η Α.Τ.Ε. άσκησε επί πολλές δεκαετίες τον έλεγχο της λειτουργίας των συνεταιρισμών όσο και γιατί η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών (π.χ. συνεταιριστικές γεωργικές διοργανώσεις) εξαρτήθηκε πάντοτε από την παροχή πιστώσεων από την Α.Τ.Ε. Έν τούτοις, πρέπει να παρατηρηθεί ότι στην πραγματικότητα οι σχέσεις Α.Τ.Ε. - Συνεταιρισμών είναι σχέσεις τοιτείας-συνεταιρισμών, εφόσον η Α.Τ.Ε. είναι όχι μόνο δρ/ανο χρηματοδότησης των αγροτικών προγραμμάτων του Κράτους, αλλά και επιβολής γενικότερων επιλογών αγροτικής πολιτικής, όπως π.χ. της επιλογής για μη ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Η ειδική μεταχείριση που επιφύλαξε το κράτος στην ουσιαστικά κρατική επιχείρηση που είναι η Α.Τ.Ε. συνίσταται στα εξής:

- στο αποκλειστικό δικαίωμα της Α.Τ.Ε. να άσκει αγροτική πίστη. Αυτό σημαίνει ότι καμιά άλλη τράπεζα δεν μπορεί μέχρι σήμερα να άσκει αγροτική πίστη αλλά και ότι η Α.Τ.Ε. δεν μπορεί να άσκει παρά μόνο αγροτική πίστη.
- στη διοχέτευση κεφαλαίων από την Τράπεζα της Ελλάδος στην Α.Τ.Ε. ώστε να είναι σέ θέση αυτή να χρηματοδοτεί απρόσκοπτα την εφαρμογή του αγροτικού προγράμματος.
- στην επιδότηση του επιτοκίου των δανείων της. (βραχυπρόθεσμων και μεσομακροπρόθεσμων).
- σέ μία σειρά άλλων προνομίων και διευκολύνσεων προς την Α.Τ.Ε.

Η Α.Τ.Ε., μοναδικός φορέας αγροτικής πίστης στην Ελλάδα, διαμορφώθηκε ουσιαστικά ως δημόσια επιχείρηση αναπτυξιακού και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Σέ ποιό βαθμό η Α.Τ.Ε. επιτέλεσε τό σκοπό της ως αναπτυξιακός οργανισμός είναι ένα άλλο θέμα που δεν εντάσσεται στο πλαίσιο του παρόντος κειμένου, πρέπει όμως να επισημανθεί ότι η Α.Τ.Ε., διαθέτοντας ελάχιστη αυτόνομη ή ίδια, υπήρξε αναπτυξιακή μόνο στο ποσοστό που η αγροτική πολιτική του Κράτους ήταν αναπτυξιακή.

11. Οι επιπτώσεις από την ένταξη στο φορέα της αγροτικής πίστης.

α. Έγκατάσταση ανταγωνιστικών συνθηκών και κατάργηση της προνομαχίας μεταχείρισης της Α.Τ.Ε.

Έπειδή η Α.Τ.Ε. δεν εξαιρέθηκε από την εφαρμογή της 'Οδ. 77/780 θα υπαχθεί στο γενικότερα ισχύον σύστημα του ανταγω-

νισμού. Η Α.Τ.Ε. θα αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό των εμπορικών Τραπεζών, ελληνικών και ξένων, οι οποίες θα μπορούν πλέον να άσκουν ελεύθερα αγροτική πίστη εφόσον ή αποκλειστική άσκησή της από αυτήν αντιβαίνει στή θεμελιώδη αρχή της έννομης τάξης της Κοινότητας περί μη διακριτικής μεταχείρισης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμη και αν η Α.Τ.Ε. εξαιρείτο σύμφωνα με τό άρθρο 2 της 'Οδ. 77/780, αυτό δεν θα σήμαινε ότι άλλες Τράπεζες δεν θα μπορούσαν να άσκουν αγροτική πίστη, αλλά ότι δεν θα εφαρμόζονταν σ' αυτήν οι διατάξεις της 'Οδ. 77/780.

Όπως ήδη είπώθηκε, τό νόημα της διαφοροποιημένης εφαρμογής της 'Οδ. 77/780 είναι ότι για μία περίοδο που δρίστηκε μόνο για ένα χρόνο, η Α.Τ.Ε. δεν θα εφαρμόσει τίς διατάξεις της αναφερομένης 'Οδηγίας. Μόνο αν είχε διατηρηθεί για πέντε χρόνια ο εθνικός έλεγχος στο τραπεζικό σύστημα, με τη χρησιμοποίηση του άρθρ. 3 παρ. 2 περί «οικονομικών αναγκών της αγοράς», θα μπορούσε για τό ίδιο διάστημα να απαγορευθεί ή ίδρυση ή ή εγκατάσταση άλλης αγροτράπεζας στην Ελλάδα.

Έν τούτοις, ή Α.Τ.Ε. έχει μία ακόμη δυνατότητα να ελαφρύνει τίς επιπτώσεις που θα έχει σ' αυτήν ή εφαρμογή συνθηκών πλήρους ανταγωνισμού, με επίκληση πιά όχι των εξαιρέσεων της τραπεζικής νομοθεσίας, αλλά του άρθρου 90 παρ. 2 της Συνθήκης της Ρώμης περί Δημοσίων Επιχειρήσεων γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος.

Ένώ δηλαδή κατά την παρ. 1 του άρθρου 90, οι δημόσιες επιχειρήσεις υπόκεινται στο καθεστώς του ανταγωνισμού, οι δημόσιες επιχειρήσεις γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος είναι δυνατό να έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση. Αυτό έχει σημασία ιδίως για την παροχή κρατικών βοηθειών προς αυτές. Είναι προφανές ότι τό αν ή Α.Τ.Ε. θα μπορούσε να επικαλεστεί την παρ. 2 του άρθρου 90, θα εξαρτηθεί από τη μορφή και τό χαρακτήρα που θα πάρει στο μέλλον.

Στό γενικότερο πλαίσιο του ανταγωνισμού θα καταργηθούν και τό προνόμια της Α.Τ.Ε., εκτός εκείνων που άφορούν στην επιδότηση του επιτοκίου μεσομακροπρόθεσμων δανείων της οποίας όμως οι προϋποθέσεις θα εναρμονιστούν με την Κ.Α.Π. Όσο για την επιδότηση των βραχυπρόθεσμων δανείων, δεν υπάρχει σαφής άπάντηση. Τό θέμα θα εξαρτηθεί μάλλον από ad hoc ρυθμίσεις, μία και προς τό παρόν δεν έχει υπάρξει ουσιαστικά εναρμόνιση σ' αυτό τό θέμα στο πλαίσιο της Κοινότητας.

β. Έθνική ή επιλογή για τό χαρακτήρα της Α.Τ.Ε.

Η ένταξη στην Κοινότητα δεν δημιουργεί υποχρέωση για την Α.Τ.Ε. να αλλάξει τό νομικό καθεστώς της. Η Α.Τ.Ε. μπορεί να μείνει τυπικά αυτόνομος τραπεζικός οργανισμός, χωρίς όμως, όπως είδαμε, την αποκλειστική άσκησή από αυτήν της αγροτικής πίστης και την άλλη προνομαχική μεταχείριση την οποία απολαμβάνει μέχρι σήμερα.

Τό πρόβλημα λοιπόν είναι πραγματικό και τίθεται ως εξής:

Η νομική φύση του αυτόνομου τραπεζικού οργανισμού είναι στενά δεμένη με την προνομαχική μεταχείριση της Α.Τ.Ε. Αν αυτή καταργηθεί τότε ανακύπτει τό ερώτημα κατά πόσο τό παρόν νομικό καθεστώς ευδώνει ή αναστέλει τη λειτουργία

καί την πρόοδο της Α.Τ.Ε., στο γενικότερο ανταγωνιστικό πλαίσιο. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η προνομιακή μεταχείριση της Α.Τ.Ε. είχε και την άλλη πλευρά της, τον αποκλεισμό της από άλλες μορφές πίστης, τη δυσκίνητη λειτουργία, την υπερβολική εξάρτησή της από το Κράτος. Για να πάρουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, αν η Α.Τ.Ε. αποφασίσει να άσκει στο μέλλον και άλλου είδους πίστη π.χ. χρηματοδότηση αγροτικών βιομηχανιών ή εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, πρέπει να αναμείνει, με το σημερινό καθεστώς, νομοθετική ρύθμιση του θέματος που μπορεί να μη γίνει ποτέ ή το πιθανότερο να καθυστερήσει με ατέρμονες γραφειοκρατικές λειτουργίες ή πολιτικούς συμβιβασμούς.

Τό πραγματικό λοιπόν θέμα είναι αν κάτω από ανταγωνιστικές συνθήκες και χωρίς προνομιακή μεταχείριση, πρέπει ή Α.Τ.Ε. να διατηρήσει τη σημερινή της νομική μορφή ή να πάρει τη μορφή της ΑΕ. που θα της εξασφαλίσει την ευελιξία και την αποδοτικότητα των άλλων Τραπεζών, ιδίως όμως, θα της επιτρέψει να λειτουργεί σε ολόκληρο το φάσμα της πίστης πράγμα που δεν μπορεί να κάνει σήμερα. Από τη στιγμή που οι άλλες Τράπεζες θα μπορούν να ασκούν αγροτική πίστη είναι εξύμωρο να μη μπορεί και η Α.Τ.Ε. να επεκτείνει τις εργασίες της στους δικούς τους χώρους.

Μπορεί, όμως, μιά Α.Ε. να έχει τό χαρακτήρα δημόσιας επιχείρησης ευρύτερου οικονομικού ενδιαφέροντος, ώστε να μπορεί να επικαλεστεί την παρ. 2 του άρθρου 90;

Δέν είναι εδώ ο τόπος για μιά ανάλυση του θέματος των δημοσίων επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της Ε.Ο.Κ. Έπισημαίνονται μόνο τά εξής: Η συμμετοχή του Κράτους, κατά σημαντικό ποσοστό, π.χ. άνω του 25%, στο κεφάλαιο της Α.Τ.Ε. - Α.Ε. μαζί με τη συμμετοχή και άλλων φορέων πρωταρχικά των Συνεταιρισμών αλλά και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Ταμείων των Έπαλλήλων της Α.Τ.Ε. κ.λ.π., διασφαλίζει και τό χαρακτήρα της δημόσιας επιχείρησης, κατά τά κοινοτικά πάντα δεδομένα, και την ιδιότητα του ευρύτερου οικονομικού ενδιαφέροντος³.

Οι αναφορές που έγιναν παραπάνω στις δυνατότητες επίδωξης και προόδου της Α.Τ.Ε., στα κοινοτικά πλαίσια, δέν υπαγορεύονται από την ανάγκη προστασίας κάποιων άνομολόγητων συμφερόντων ή έστω και των καθόλου άνομολόγητων και καθόλα δίκαιων συμφερόντων των 5.000 υπαλλήλων της Α.Τ.Ε., αλλά από την ανάγκη να λειτουργήσει αναπτυξιακά ή αγροτική πίστη, στα καινούρια ανταγωνιστικά πλαίσια, ύπέρ των ελλήνων αγροτών. Γι' αυτό και θα επιχειρηθεί στή συνέχεια ή ανάλυση των ίδιων των προβλημάτων της αγροτικής πίστης, ανεξάρτητα από τον φορέα της, αν και τό έγχείρημα του αποχωρισμού δέν είναι πάντα δυνατόν, έφόσον φορέας και λειτουργία σήμερα συμπέτουν.

Στόχος αυτής της ανάλυσης είναι να είδωθεί από σκοπιά οικονομική - αναπτυξιακή τό πρόβλημα της αγροτικής πίστης και να καταδειχθεί ή αναγκαιότητα διατήρησης της Α.Τ.Ε., αναμορφωμένης και προσαρμοσμένης στις νέες συνθήκες και τις ανάγκες της γεωργίας.

II. Η λειτουργία της αγροτικής πίστης μετά την ένταξη.

α) Η αγροτική πίστη, κύριος μοχλός για την ανάπτυξη

της ελληνικής γεωργίας.

Μέ την ένταξη στην ΕΟΚ, θα αυτόνομηθεί, όπως είδαμε ή άσκηση της αγροτικής πίστης από τό μοναδικό σήμερα φορέα της. Ο αποχωρισμός φορέα και λειτουργίας, στο πλαίσιο της έπιβολής γενικότερων ανταγωνιστικών δρων, θα δημιουργήσει καινούργιες συνθήκες όχι μόνο για τό φορέα αλλά, κυρίως για την ίδια τη λειτουργία της αγροτικής πίστης. Οι άλλες αυτές έχουν πολύ μεγάλη σημασία έφόσον αφορούν ένα κύριο μοχλό ανάπτυξης της γεωργίας: την χρηματοδότησή της. Η σημασία της αγροτικής πίστης συγκεκριμενοποιείται αν λάβουμε υπόψη ότι ή Α.Τ.Ε. χρηματοδοτεί τό σύνολο περίπου των αγροτικών έκμεταλλεύσεων: 850.000 αγρότες και 2.400 Συνεταιρισμούς, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται όρισμένες Ένώσεις, φορείς ισχυρών αγροτικών βιομηχανιών.

Η αγροτική πίστη -και όχι μόνο ο φορέας της, ή ΑΤΕ- λειτουργήσε μέχρι σήμερα στηριγμένη πολύπλευρα στο Κράτος. Είναι ένας τομέας της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας ισχυρότατα παρεμβατισμένος, ένας τομέας που βαστήχτηκε μακριά από τον ανταγωνισμό. Η αγροτική πίστη αντανάκλα έτσι τη γενικότερη κατάσταση του αγροτικού τομέα: έντονη έθνική παρέμβαση και αποκλεισμό από τον ανταγωνισμό τουλάχιστον στο επίπεδο προμήθειας των εισροών. Μετά την ένταξη όμως ή κατάσταση διαφορίζεται: ενώ, ο αγροτικός τομέας θα περάσει από τον έθνικό στον κοινοτικό παρεμβατισμό, ή αγροτική πίστη κινδυνεύει να κλυδωνιστεί απότομο περνώντας από τη σημερινή κατάσταση σε φάση πλήρους ανταγωνισμού για τον οποίο παραμένει σε μεγάλο βαθμό άνετοιμη. Θα πρέπει όμως να τονιστεί ότι, τό μέλλον της αγροτικής πίστης εξαρτάται κυρίως, από έθνικές έπιλογές. Μόνο τό πλαίσιο των ανταγωνιστικών συνθηκών είναι δεδομένο υπό καθεστώς Ε.Ο.Κ., ενώ οι δυνατότητες χειρισμών είναι πολλές και οι έπιλογές άνοιχτές, όπως φάνηκε και στή συζήτηση για τό μέλλον του φορέα.

Μιά αναφορά στή παραδοσιακή σχέση κράτους-αγροτικής πίστης στην Ελλάδα, στις μεταβολές που θα έπέλθουν σ' αυτή καθώς και στις ένδεχόμενες λύσεις στα όποια προβλήματα δημιουργηθούν, θα άποσαφηνίσει σημαντικά τά περιθώρια χειρισμών που υπάρχουν, υπό καθεστώς ΕΟΚ, στο θέμα της αγροτικής πίστης.

Η σχέση Κράτους-αγροτικής πίστης συνίσταται, κατ' αρχήν στο συντονισμό της αγροτικής πίστης με τους έκάστοτε στόχους του αγροτικού προγράμματος, υπό την έννοια ότι αυτή παρέχε τά μέσα για την χρηματοδότησή του. Έτσι, ή αγροτική πίστη άποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κρατικής πολιτικής στο αγροτικό τομέα. Έπιπλέον, ή αγροτική πίστη παισιώνεται κα μέ διάφορες άλλες λειτουργίες κατά την εφαρμογή του αγροτικού προγράμματος (έφοδιασμό του αγρότη με έπιδοτούμενα μέσα παραγωγής, άσφάλιση της παραγωγής, τεχνική δόθηυ προς τους συνεταιρισμούς, έρευνητικό έργο, έξόφληση όφειλών του δημοσίου προς τους αγρότες από τη συγκέντρωση αγροτικών προϊόντων κ.λ.π.). Κατά συνέπεια ή αγροτική πίστη, παισιωμένη και από τά άλλα έργα που σήμερα άσκει ως φορέας της ή ΑΤΕ, αντικατοπτρίζει ως λειτουργία και ως μηχανισμό

3. Βλέπε Ν. Θέμελη, Δ. Μυλωνάκη «Η Α.Τ.Ε. στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ.» έκδ. Α.Τ.Ε. Αθήνα 1977.

γενικότερες επιλογές και στάσεις της πολιτείας απέναντι στον αγροτικό τομέα, την ανάπτυξή του, αλλά και την οικονομική ανάπτυξη γενικότερα.

Η ύπαρξη ενός και μόνου φορέα αγροτικής πίστης, ή θεσμοθετημένη σύμπτωση της λειτουργίας και του φορέα, ή στεγανοποίηση του χώρου της αγροτικής πίστης σε σχέση με το υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα, απορρέει από την επιλογή της πολιτείας να ελέγχει τον αγροτικό τομέα με σκοπούς, βραχυπρόθεσμα, την υλοποίηση των στόχων της αγροτικής πολιτικής και μακροπρόθεσμα τον προσανατολισμό της ελληνικής γεωργίας προς όρισμένες κατευθύνσεις, στο μέτρο που αυτοί οι δύο παράγοντες συνδέονται με τη χρηματοδότηση. Όπως είναι φανερό, πρόκειται για κάτι πολύ εύρύτερο από τη δημοσιοποίηση ενός οργανισμού. Πρόκειται ουσιαστικά για τη δημοσιοποίηση ενός ολόκληρου κλάδου του τραπεζικού συστήματος και μιάς σημαντικότητας, για μιά χώρα με μεγάλο αγροτικό τομέα, χρηματοδοτικής λειτουργίας. Τό φαινόμενο είναι μοναδικό σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στις χώρες της Ευρώπης, η αγροτική πίστη άσκειται είτε από γενικές είτε από συνεταιριστικές Τράπεζες. 'Ανάμεσα σ' αυτές και τό κράτος υπάρχουν δέδαια σχέσεις, που με κανένα τρόπο δεν άναιρούν την ιδιωτική - συνεταιριστική φύση των φορέων και της λειτουργίας τους.

δ) *Ο αναπτυξιακός ρόλος της αγροτικής πίστης, μετά την ένταξη στην Ε.Ο.Κ.*

Η αγροτική πίστη θά πάψει να είναι στεγανοποιημένη από τον ανταγωνισμό, με άλλα λόγια θά πάψει να είναι δημοσιοποιημένη τουλάχιστον de jure. Ταυτόχρονα, με την επιβολή ανταγωνιστικών συνθηκών και τη δυνατότητα κάθε τράπεζας, ελληνικής ή ξένης, να χρηματοδοτεί τον αγροτικό τομέα, αποσυνδέεται η αγροτική πολιτική από τη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα και τό κράτος χάνει σε σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα να ελέγχει την κατεύθυνση της χρηματοδότησης στη γεωργία και να την υπάγει στην εξυπηρέτηση των εκάστοτε στόχων της πολιτικής του απέναντι στη γεωργία. Πραγματικά, οι έμπορικές τράπεζες θά χρηματοδοτούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια τις αγροτικές έκμεταλλεύσεις και όχι με κριτήρια αναπτυξιακά ή κοινωνικά ή οποιαδήποτε άλλα θά μπορούσε να επιλέγει ή πολιτεία.

Η εξέλιξη όμως μπορεί να είναι και διαφορετική. Πραγματικά, αν ή ΑΤΕ εξακολουθήσει να είναι de facto πιά ο κύριος φορέας της αγροτικής πίστης, θά μπορέσει να διατηρήσει αναπτυξιακά και κοινωφελή χαρακτηριστικά στον τρόπο που θά χρηματοδοτεί τη γεωργία. Για να γίνει όμως αυτό, θά πρέπει ή ΑΤΕ να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Και μιά τέτοια προσαρμογή δεν άφορά μόνο στη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητάς της, αλλά κυρίως στη σύνδεσή της με τό συνεταιριστικό κίνημα, στην ανάδειξη της σε πραγματική «τράπεζα των αγροτών», πράγμα που θά συσπειρώσει γύρω της τον αγροτικό κόσμο. Άφορά ακόμη στη δυνατότητά της να έλκυει σημαντικό μέρος της αποταμίευσης, από τον αγροτικό και τον αστικό τομέα, ώστε να υποκαταστήσει πλήρως την απώλεια της Τ.Ε., ως πηγής άντλησης κεφαλαίων. Μιά συνεταιριστική Τράπεζα, αν τέτοια γίνει ή ΑΤΕ, είναι δυνατό να μή λειτουργεί μόνο με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, τουλάχιστον απέναντι στις ασθενέστερες αγροτικές έκμεταλλεύσεις. Όμως, έπειδή θά

πρέπει να αντιμετωπίσει το ένδεχόμενο ότι θα άσκει τέτοια πολιτική χωρίς κρατική ή μέσω Τ.Ε. βοήθεια, είναι απαραίτητο να έχει την δυνατότητα να διεξαγάγει οποιαδήποτε τραπεζική εργασία θα ήταν κερδοφόρα. Άλλά αυτό μπορεί να γίνει μόνο αν επενδυθεί τή μορφή τής Α.Ε. Καί αυτός άκριβώς είναι ο λόγος για τόν όποιο ύποστηρίζεται ή άνωθυμοποίηση τής ΑΤΕ.

γ) άγροτική πίστη και Κ.Α.Π.

Σημαντικός παράγοντας για τή διατήρηση του εύρύτερου άναπτυξιακού χαρακτήρα τής άγροτικής πίστης, πού όπως είδαμε δάινει σε μεγάλο βαθμό παράλληλα με τήν ένίσχυση του σημερινού της φορέα, είναι ή σύνδεσή της με τήν εφαρμογή τής Κ.Α.Π. στην Έλλάδα, πράγμα πού ούσιαστικά σημαίνει άνάθεση στην ΑΤΕ ένεργού ρόλου στην ύλοποίηση τής διαρθρωτικής πλευράς τής ΚΑΠ. Ή ΑΤΕ, έκτός από τό καθαρά ταμειακό ρόλο καταβολής στους δικαιούχους τών έγγυήσεων και τών χαμηλότοκων κοινοτικών και έθνικών κεφαλαίων πού θά συγχρηματοδοτούν προγράμματα άνάπτυξης κατ' εφαρμογή τών σχετικών όδηγιών, μπορεί να άναλάβει και υπεύθυνο ρόλο στην κατάρτηση τών ίδιων τών προγραμμάτων. Ειδικότερα στους τομείς τής δημιουργίας ύποδομής για τήν έμπορία τών έμπορικών προϊόντων και για ίδρυση γεωργικών βιομηχανιών, στους όποιους μπορούν να έξευρεθούν κοινοτικά κεφάλαια από διάφορες πηγές, π.χ. από τό Τμήμα Προσανατολισμού του FEOGA, τό Περιφερειακό Ταμείο και τήν Εύρωπαϊκή Τράπεζα Έπενδύσεων, ή ΑΤΕ, με τό έρευνητικό δυναμικό της και τίς τεχνικές ύπηρεσίας, πρέπει να θεωρείται άναντικατάστατη.

Ή έπιλογή του Κράτους σ' αυτό τό σημείο θά είναι καθοριστική τόσο για τή διαμόρφωση τής λειτουργίας τής άγροτικής πίστης και τό μέλλον τής ΑΤΕ όσο και για τήν διατήρηση τής σχέσης κράτους-άγροτικής πίστης ως όργάνου εφαρμογής τής έθνικής και τής κοινοτικής πολιτικής στον άγροτικό τομέα. Με τά σημερινά δεδομένα φαίνεται ότι έκτιμāτα θετικά αυτή ή σχέση, με κριτήριο ίδιως τό γεγονός ότι άνατέθηκε άποκλειστικά στην ΑΤΕ ή καταβολή τών έγγυήσεων του FEOGA στους άγρότες. Τό έργο αυτό βέβαια δέν είναι άναπτυξιακό, έντάσσεται όμως στο γενικότερο πλαίσιο εφαρμογής άγροτικής πολιτικής.

δ. Τάσεις στο τραπεζικό σύστημα και άγροτική πίστη, υπό καθεστώς ΕΟΚ.

Μία έπιλογή πού θά διατηρούσε υπό τόν αυτό φορέα τή βραχυπρόθεση και μακροπρόθεση άγροτική πίστη, στο πλαίσιο μιάς συνεκτικής και άναπτυξιακής χρηματοδοτικής πολιτικής στον άγροτικό τομέα, έρχεται σε αντίθεση με μία από τίς βασικές συστάσεις τής είσήγησης Χαρισσόπουλου⁴ κατά τήν όποία ζητείται ο διαχωρισμός τών άναπτυξιακών δραστηριοτήτων τής ΑΤΕ, ως φορέα εφαρμογής κρατικής πολιτικής, από τίς καθαρά τραπεζικές της. Ή πρόταση αυτή είναι συνεχής προς τό όλο πνεύμα τής είσήγησης περί διαχωρισμού τραπεζικών και λοιπών εργασιών τών τραπεζών⁵ (πρόταση 4 σελ. 40). Άν ένα τέτοιο μέτρο, άνεξάρτητα από τίς δυσκολίες τής εφαρμογής του, έχει νόημα για τίς μεγάλες έμπορικές

τράπεζες με μονοπωλιακό ή όλιγοπωλιακό χαρακτήρα, για μία άγροτράπεζα και μάλιστα συνεταιριστικής-κρατικής μορφής, ή άποδοτικότητα του είναι συζητήσιμη. Πραγματικά, ποιο έργο τής ΑΤΕ είναι άναπτυξιακό και ποιο δέν είναι; π.χ. ή τεχνολογική πρόοδος στη γεωργία, πού άποτελεί θεμελιώδες έπίτευγμα τής τελευταίας 25ετίας στον άγροτικό τομέα και πού κατορθώθηκε σε μεγάλο βαθμό με χειρισμούς τής βραχυμεσοπρόθεσης πίστης - δηλαδή του κλάδου τής πίστης πού θά άποτελέσει τό άντικείμενο τών τραπεζικών εργασιών στην περίπτωση ενός διαχωρισμού φορέων τραπεζικής και άναπτυξιακής άγροτικής πίστης- δέν είναι άραγε και άναπτυξιακό χαρακτηριστικό τής άγροτικής πίστης;

Άν ή βραχυπρόθεση και ή μακρομεσοπρόθεση πίστη άφεθεί να λειτουργεί με καθαρώς τραπεζικά κριτήρια, ως «μή άναπτυξιακή», μήπως θά διεκδυεθεί ή άνάπτυξη τής έλληνικής γεωργίας πού χαρακτηρίζεται κυρίως από τήν έντατικοποίηση τής παραγωγικής διαδικασίας στο πλαίσιο τής μικρής οίκογενειακής έκμετάλλευσης;

Άν δούμε τό θέμα από τίς πλευρές (α) τής έξυγίανσης τού τραπεζικού συστήματος από μονοπωλιακές και όλιγοπωλιακές καταστάσεις και (β) τής άνάγκης δημιουργίας κεφαλαιαγοράς σκοπιμότητες στίς όποιες κυρίως φαίνεται ότι άποδλέπει ή διαχωρισμός τραπεζικών και άναπτυξιακών λειτουργιών τών τραπεζών, πάλι ή λογική του διαχωρισμού δέν φαίνεται να ισχύει για τήν άγροτική πίστη και τήν ΑΤΕ.

Ή κατάσταση πού επικρατεί στίς έμπορικές τράπεζες δέ είναι αυθύπαρκτη, κάθε άλλο. Άντανακλά τή δομή τής ελληνικής βιομηχανίας, όπου τά φαινόμενα τής συγκέντρωσης και τή οίκογενειοκρατίας άλληλοσχετίζονται και με τήν άπουσία κεφαλαιαγοράς και με τή συγκέντρωση στο τραπεζικό σύστημα πού άποτελεί τόν άποκλειστικό ίθμό για να μεταφέρεται ή λαϊκή άποταμίευση προς τίς μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Άν πράγματι ύποθέσουμε ότι για να ύποχρεωθούν οι μεγάλες βιομηχανίες να προσφύγουν στη κεφαλαιαγορά για τήν έξεύρεση μακροπρόθεσμα δεσμευόμενων κεφαλαίων, δέν θά πρέπει να βρίσκουν τόν εύκολο δρόμο τής τραπεζικής χρηματοδότησης, τί σχέση μπορεί να έχει αυτό με τήν άγροτική πίστη κο πίσω από αυτή με τή μικρή άγροτική έκμετάλλευση ώστε να άπαιτούνται και εδώ κάποιες άνάλογες ρυθμίσεις;

Ή ελληνική γεωργία είναι ο χώρος τής μικρής έμπορευματοκής παραγωγής, ο χώρος τής μικρής, μή βιώσιμης μάλιστα οίκογενειακής έκμετάλλευσης πού δέν πρόκειται βέβαια ούτ μετοχές να εκδόσει ούτε στην κεφαλαιαγορά να πλασσοριστέ. Προφανώς δέν είναι ούτε ή οίκογενειακή έκμετάλλευση ούτε τρόπος τής χρηματοδότησής της πού άναπαράγει τίς παραμορφώσεις του τραπεζικού συστήματος και τής κεφαλαιαγοράς. Άπέναντι σε τέτοια έμφαινόμενα του προηγμένου καπιταλισμού, ή άγροτική έκμετάλλευση είναι άπλούστατα ούδέτερη.

4. Έπιτροπή Μελέτης του Τραπεζικού Συστήματος, Είσήγηση Ν. Χαρισσόπουλου., Άθήνα, Όκτ. 1979, πρόταση 11, σελ. 43.

5. Ορ. cit.

Υποστηρίζεται από όρισμένους ότι ο διαχωρισμός αναπτυξιακών από τραπεζικών εργασιών είναι απόρροια της ένταξης. Έπειδή δηλαδή, οι αναπτυξιακές λειτουργίες σχετίζονται όχι μόνο με την παροχή κοινοτικών αλλά και έθνικών βοηθειών, πρέπει αυτές να διαχωρισθούν από τις τραπεζικές για τις οποίες θα ισχύουν οι ανταγωνιστικές συνθήκες. Αυτό αποτελεί πλάνη πρώτης γραμμής. Πραγματικά εκείνο που απαιτεί η ΕΟΚ είναι η διαφάνεια των βοηθειών και δεν ασχολείται καθόλου με το ποιός θα είναι ο φορέας τους. Αποστομωτικό είναι το παράδειγμα του τεράστιου τραπεζικού οργανισμού της Γαλλίας Credit Agricole, τρίτης τράπεζας στον κόσμο από άποψη κύκλου εργασιών: το Credit Agricole, ενώ σε τόπικό και περιφερειακό επίπεδο λειτουργεί ως συνεταιριστική τράπεζα με κύριο έργο τη βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη πίστη, σε έθνικό επίπεδο μέσω της κεντρικής του υπηρεσίας λειτουργεί ως αναπτυξιακός οργανισμός σε συνάρτηση με την αγροτική πολιτική της Γαλλίας. Διανέμει μάλιστα και τα κεφάλαια του τμήματος Προσανατολισμού του FEOGA.

Εφόσον ή διαφάνεια εξασφαλίζεται, λίγο ενδιαφέρει αν οι

τραπεζικοί φορείς λειτουργούν ταυτόχρονα και ως αναπτυξιακές και ως έμπορικές Τράπεζες. Το όλο θέμα δηλαδή συρρικνώνεται στην τήρηση όρισμένων χωριστών λογαριασμών όπου θα φαίνονται οι τυχόν κρατικές δοήθειες σε τρόπο ώστε να βοηθηθεί ή Έπιτροπή για να κρίνει το νομότυπο των κρατικών βοηθειών.

Ειδικότερα για την ΑΤΕ, ένας τυχόν κάθετος αποχωρισμός αναπτυξιακών και μη λειτουργιών, πράγμα που προϋποθέτει και αντίστοιχο διαχωρισμό των κεφαλαίων της, δεν θα επιτείνει μόνο τους ήδη επικίνδυνους κλυδωνισμούς από τη διαδικασία προσαρμογής στο καθεστώς του ανταγωνισμού, αλλά θα διακινδυνεύσει την ίδια της την ύπαρξη, ως σημαντικού φορέα χρηματοδότησης της αγροτικής ανάπτυξης. Καί αυτό που έχει κυρίως σημασία δεν είναι το αν θα διατηρηθεί ή όχι ή ΑΤΕ, αλλά το ποιές επιπτώσεις θα έχει ή συρρίκνωσή της και ή κατάκτηση του χώρου που καλύπτει από τις έμπορικές τράπεζες, στην ποιότητα και τό μέγεθος της ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας.

Έπιπτώσεις στην ΑΤΕ, από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ

Σημερινό καθεστώς της ΑΤΕ

Άλλαγές μετά την ένταξη

Προνόμια:

- α) Αποκλειστική άσκηση της αγροτικής πίστης
 - β) Αντληση κεφαλαίων από Τ.Ε.
 - γ) Έπιδότηση Έπιτοκίου Μεσομακροπρόθεσμων δανείων Βραχυπρόθεσμων δανείων
 - δ) Διάφορα άλλα προνόμια (δικαίωμα πρωτοπραξίας, απαλλαγές χαρτοσήμου κ.λ.π.)
- Νομική φύση: Αυτόνομος Τραπεζικός Όργανισμός
- Χαρακτήρας: Αναπτυξιακός-κοινοφελής, όργανο χρηματοδότησης του αγροτικού προγράμματος.

Καταργείται

Καταργείται

Διατηρείται υπό όρους
Δυνατόν να διατηρηθεί de facto
Καταργούνται

Έθνική επιλογή: Προτεινόμενη λύση Α.Ε. κρατική-συνεταιριστική Διακυβεύονται. Η διατήρησή τους θα εξαρτηθεί, σε μεγάλο βαθμό, από την έθνική επιλογή για τη νομική φύση και τόν χαρακτήρα της Α.Τ.Ε.

Αποτέλεσμα: Στεγανοποίηση της Α.Τ.Ε. και της αγροτικής πίστης από τό τραπεζικό σύστημα.

Αποτέλεσμα: Ένταξη της Α.Τ.Ε. και της αγροτικής πίστης στο καθεστώς του ανταγωνισμού.

Ο αναπτυξιακός ρόλος της αγροτικής πίστης.

Ο αναπτυξιακός ρόλος της αγροτικής πίστης σήμερα.

(Θεσμικό πλαίσιο: Α.Τ.Ε., αναπτυξιακός-μή κερδοφόρος οργανισμός, κρατική τράπεζα).

Λειτουργίες:

1. Χρηματοδότηση της γεωργίας με εϋνοϊκούς όρους.

Χρηματοδότηση
αγροτικού
προγράμματος του
Κράτους

Πλαισίωση:

2. Ασφαλιστική λειτουργία
3. Προμήθεια μέσων παραγωγής
4. Τεχνικά έργα
5. Διεξαγωγή Μελετών.
6. Έργασίες για λογαριασμό τρίτων (καταβολή επίδο-
τήσεων στους
άγρότες)

Αγροτική
πίστη:
Όργανο
έφαρμογής
αγροτικής
πολιτικής

Πρόταση για διατήρηση του αναπτυξιακού ρόλου της αγροτικής πίστης υπό καθεστώς ΕΟΚ

(Θεσμικό πλαίσιο: ΑΤΕ, αναπτυξιακός οργανισμός, συνεταιριστική-κρατική Α.Ε.).

Λειτουργίες:

1. Κερδοφόρες, γενικές
τραπεζικές εργασίες
2. Χρηματοδότηση της
γεωργίας με
εϋνοϊκούς όρους
3. Έργασίες για λο-
γαριασμό τρίτων

α) Καταβολή
Έγγυήσεων
Γεωργικού
Ταμείου
της ΕΟΚ
β) Έφαρμογή
μέτρων προσα-
νατολισμού
Γεωργικού
Ταμείου
ΕΟΚ.
γ) Έφαρμογή
μέτρων έθνικής
αγροτικής
πολιτικής

Αγροτική
πίστη:
Όργανο
έφαρμογής
της ΚΑΠ
καί της
έθνικής
αγροτικής
πολιτικής

- Ασφαλιστική
λειτουργία
- Λειτουργία
προμηθειών

Με τη μορφή
θυγατρικών φορέων

Ευχέρειες της Κοινοτικής Νομοθεσίας

Ο. 77/780 Έναρμόνιση Τραπεζικής Νομοθεσίας

1) άρθρο 2 § 2. Μόνιμη εξαίρεση από την 77/780.

Δέν έπετεύχθη
για την Α.Τ.Ε.

2) άρθρο 2 § 5 καί 6. Δυνατότητα μή εφαρμογής για 5-7 χρόνια, μετά μονομερή δήλωση των κρατών-μελών.

Έγινε χρήση για την Α.Τ.Ε., αλλά για ένα μόνο χρόνο.

3) άρθρο 3 § 3. Δυνατότητα χρήσης του κριτηρίου των «οικονομικών αναγκών της αγοράς» για την παροχή άδειας ίδρυσης κ.λ.π. τραπεζών επί 5 χρόνια.

Δέν ζητήθηκε καθόλου

Προθεσμίες

Προθεσμία
για τά ήδη
κράτη-μέλη
12/12/1977

: 12/12/1977– 12/12/1982

1η έκδοχή:

Προθεσμία

: 1/1/81– 1/1/86

για την

: (Έγινε χρήση

Έλλάδα,

της δυσμενέστερης,

κράτος-μέλος

στην περίπτωση της Α.Τ.Ε).

από την

1/1/81

2η έκδοχή:

Ή ισχύουσα προθεσμία

για τά κράτη-μέλη, τό 1977.

Αυτή επικράτησε.

*Άρθρο 90 Σ.Ρ. Καθεστώς ανταγωνισμού για τίς Δημόσιες Έπιχειρήσεις

*Άρθρο 90 § 2. Οί έπιχειρήσεις γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος υπόκεινται στους κανόνες του ανταγωνισμού «κατά τό μέτρο πού ή εφαρμογή αυτών των κανόνων δέν έμποδίζει την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής τους».

—Έχει γίνει ή μελέτη καί έχει διαμορφωθεί ή πρόταση για τίς αναγκαίες θεσμικές μεταβολές, ώστε νά θεωρηθεί ή Α.Τ.Ε. δημόσια έπιχείρηση, γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος.

—Δέν έχει ληφθεί, ακόμη, κανένα μέτρο προς αυτή την κατεύθυνση.

* Τό άρθρο αυτό βασίζεται σέ τμήμα τής διδακτορικής διατριβής τοῦ συγγραφέα, πού ἀναφέρεται στίς ἐπιπτώσεις ἀπό τήν ἔνταξη στίς Ε.Κ. στίς ἑλληνικές δημόσιες ἐπιχειρήσεις. Βλ. Alexopoulos, N., Wirtschafts- und wettbewerbspolitische Probleme des griechischen EG - Beitritts. Das Beispiel der öffentlichen Unternehmen, Göttingen 1981.

Ἡ ΕΤΒΑ. σάν ὄργανο τής βιομηχανικῆς πολιτικῆς καί οἱ πιθανές τῆς λειτουργίες μετὰ τήν ἔνταξη στίς Εὐρωπαϊκές Κοινότητες *.

Ν. Ἀλεξόπουλος

1. Ἡ δραστηριότητα τής ΕΤΒΑ μέχρι τήν ἔνταξη στίς Ε.Κ.

Πεδία δράσης καί κριτική

1. Στήν κρατική ΕΤΒΑ (ἔτος ἱδρύσεως τό 1964) ἔχουν ἀνατεθεῖ μία σειρά ἀπό λειτουργίες πού ἀνταποκρίνονται στό ἐπίπεδο

ἀνάπτυξης καί στά διαρθρωτικά προβλήματα τοῦ βιομηχανικοῦ τομέα στήν Ἑλλάδα. Οἱ λειτουργίες αὐτές θά μπορούσαν νά συμπυκνωθοῦν στίς ἑξῆς τρεῖς: πρῶτο, στήν ἀνάληψη ἐπιχειρηματικῶν πρωτοβουλιῶν (εἴτε μαζί μέ ἄλλους - πρωταρχικά ἰδιωτικούς- φορεῖς μέσω τῆς κατά πλειοψηφία ἢ μειοψηφία συμμετοχῆς τῆς σέ ἐπιχειρήσεις, εἴτε σάν μοναδικός φορέας μέσω τῆς ἱδρύσεως νέων μονάδων) σέ κλάδους πού εἶναι κεντρικῆς σημασίας γιά τή βιομηχανική ἀνάπτυξη τῆς χώρας, δεύτερο, στή χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων στή βιομηχανία καί τρίτο, στή δημιουργία ὑποδομῆς στή βιομηχανία μέσω τῆς ἱδρύσεως καί λειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν.¹

Ἄν θελήσουμε σέ συντομία νά ἐκτιμήσουμε τά ἀποτελέσματα τῆς πολύχρονης δραστηριότητος τῆς ΕΤΒΑ, θά καταλήξουμε

1. Μιά τέτοια διάκριση τῶν λειτουργιῶν τῆς χρησιμοποιεῖ καί ἡ τράπεζα στίς ἐκθέσεις τοῦ διοικητῆ τῆς τά τελευταῖα χρόνια. Πρέπει νά τονιστεῖ πῶς ἡ διάκριση αὕτη εἶναι ὡς ἓνα σημεῖο τεχνητή, ἐξυπηρετεῖ ὁμως, κύρια ἀπό ἀποψη μεθοδολογίας, τίς ἀνάγκες τοῦ παρόντος ἀρθρου.

άδασάνιστα στο συμπέρασμα πώς αυτά είναι περιορισμένα. Αναφορικά με την πρώτη της λειτουργία, την ανάληψη δηλαδή επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, παρατηρείται, τουλάχιστον μέχρι το 1974, μία παραμέληση των καθηκόντων αυτών. Τούτο μπορεί να καταδειχτεί με δύο τρόπους. Πρώτο, από το γεγονός πώς το στοιχείο «συμμετοχές» του ενεργητικού της ΕΤΒΑ αποτελεί μόνο ένα μικρό ποσοστό στο σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας και παρουσιάζει πολύ μεγάλη διαφορά από το στοιχείο «δάνεια» (βλ. πίνακα 1). Δεύτερο, από το είδος των επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχει ή τράπεζα. Τίς περισσότερες φορές πρόκειται για μονάδες επιδοτούμενες, άνικανες να άντέξουν στον έπικείμενο έντονο ανταγωνισμό (από τίς χώρες των Ε.Κ.) και έπιλεγμένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μὴν αποτελούν τόν πόλο γιά τήν βιομηχανική ανάπτυξη.²⁻³ Πάντως, θά πρέπει εδώ να σημειωθεί πώς τά τελευταία 3-4 χρόνια παρατηρείται μία σχετική δραστηριοποίηση τής ΕΤΒΑ στον τομέα των συμμετοχών και τής ανάληψης σημαντικών γιά τήν οικονομική ανάπτυξη έπενδυτικών προγραμμάτων, πράγμα πού κατά μεγάλο μέρος όφείλεται στή στασιμότητα πού παρουσιάζει ή ιδιωτική έπενδυτική δραστηριότητα.

Η σημαντικότερη λειτουργία τής ΕΤΒΑ, τουλάχιστον όσον άφορά τό ύψος των διατιθέμενων χρηματικών πόρων, είναι ή χορήγηση δανείων (βλ. πίνακα 1). Κεντρική θέση στή χρηματοδοτική δραστηριότητα τής τράπεζας καταλαμβάνει ή βιομηχανία (με τήν στενή έννοια). Παρ' όλο πού ή συμβολή τής ΕΤΒΑ στή μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση του βιομηχανικού τομέα στήν Έλλάδα είναι άξιόλογη,⁴ θά πρέπει να άναφέρουμε και δύο έξαιρετικά άρνητικές πλευρές τής δραστηριότητας αυτής. Πρώτο, παρ'ό το γεγονός ότι ή βιομηχανία στή λήψη δανείων καταλαμβάνει τήν πρώτη θέση, χάνει σταθερά έδαφος γιά πολλά χρόνια πρὸς όφελος κύρια τής ναυτιλίας και τού τουρισμού (βλ. πίνακα 2). Δεύτερο άρνητικό στοιχείο είναι ή συντηρητικότητα στή χορήγηση δανείων καθώς έπίσης και ή προτίμηση μεγάλων επιχειρήσεων. Μία τέτοια πολιτική είχε σαν συνέπεια να παραμελούνται τίς περισσότερες φορές οί άναπτυξιακές άνάγκες τής χώρας. Έπιχορηγήσεις πού λειτουργούν στίς καθυστερημένες περιοχές και πού συχνά έχουν μικρό ή μεσαίο μέγεθος, λαμβάνονται πολύ λίγο ύπόψη.

Η τρίτη σημαντική δραστηριότητα τής ΕΤΒΑ είναι ή ίδρυση, ή όργάνωση και ή λειτουργία των βιομηχανικών περιοχών. Τά μέχρι σήμερα άποτελέσματα τής δραστηριότητας αυτής είναι όμοια, όπως και με τίς προηγούμενες, περιορισμένα. Από τίς 28 βιομηχανικές περιοχές πού συνολικά έχουν προ-βλεφτεί, βρίσκονται σε λειτουργία μόνο 11, ενώ ένας σημαντικός άριθμός είναι μόνο σχεδιασμένες στον χάρτη. Τό ότι τά τελευταία χρόνια (κύρια από τό 1974) τό ύψος των ποσών πού ή ΕΤΒΑ έχει διαθέσει γιά τίς βιομηχανικές περιοχές έχει άνέλθει —όπως δείχνει και ό πίνακας 1—, δέν μπορεί να άποκρύψει τό γεγονός ότι τά ποσά αυτά άπόλυτα, μά και σε συνάρτηση με τίς άλλες δραστηριότητες τής ΕΤΒΑ, είναι πολύ μικρά. Πάλι από τόν πίνακα 1 προκύπτει πώς τό στοιχείο «βιομηχανικές περιοχές» κατέχει ένα μερίδιο άνάμεσα μόνο στα 1,2% (στό τέλος του 1969) και 5,2% (στό τέλος του 1980) στο σύνολο του ενεργητικού τής τράπεζας.

Βλέποντας συνολικά τή δράση τής ΕΤΒΑ θά πρέπει ιδιαίτερα να ύπογραμμιστεί σαν άρνητικό γεγονός ή παραμέληση

του σημαντικότερου στόχου τής σαν άναπτυξιακού φορέα, τής προώθησης δηλαδή τής βιομηχανικής ανάπτυξης μέσω τής πραγματοποίησης έπενδυτικών προγραμμάτων. Στο μεγαλύτερο διάστημα τής λειτουργίας τής, με άποκορύφωμα τήν περίοδο τής δικτατορίας, μεταβλήθηκε ή τράπεζα σε άπλό πιστωτικό ίδρυμα, όπου μάλιστα ή βιομηχανία —σαν πιστολήπτης— έχασε έδαφος πρὸς όφελος τής ναυτιλίας και τού τουρισμού.

2. Η ΕΤΒΑ σαν όργανο τής βιομηχανικής πολιτικής.

Θά ήταν όμως λάθος να εκτιμήσουμε τά άποτελέσματα τής δραστηριότητας τής ΕΤΒΑ, χωρίς να ξετάσουμε τό πλαίσιο μέσα στο όποιο αυτή άναπτύχθηκε. Τό κατά πόσο μύδρεσε, ή και μπορεί, ή ΕΤΒΑ να εκπληρώσει τούς στόχους τής, έξαρτιέται βασικά από τήν άποτελεσματικότητα τής κρατικής οικονομικής πολιτικής στον βιομηχανικό τομέα μετά τόν πόλεμο και ιδιαίτερα από τά μέσα τής 10ετίας του '60 (άφου ή ΕΤΒΑ ιδρύθηκε τό 1964).

Μία ματιά στήν ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα στήν Έλλάδα τήν περίοδο αυτή δείχνει καθαρά πώς τά άποτελέσματα τής πολιτικής έκβιομηχάνισης είναι φτωχά. Βασικά διαρθρωτικά προβλήματα του βιομηχανικού τομέα δέν μύδρεσαν να λυθούν, όρισμένα μάλιστα όξύθηκαν, όπως π.χ. ή συγκέντρωση τής βιομηχανικής δραστηριότητας στο λεκανοπέδιο Άττικής. Έπιπλέον, τά μέτρα —σποραδικού χαρακτήρα— γιά τήν ένίσχυση κάθετα όργανωμένων βιομηχανικών κλάδων και γιά τήν αύξηση του μεγέθους των βιομηχανικών μονάδων άποδείχτηκαν άνεπαρκή.

Οί αίτίες γιά τήν εξέλιξη αυτή πρέπει να άναζητηθούν κυρίως στήν πολιτική έκβιομηχάνισης πού άκολουθήθηκε. Όπως χαρακτηριστικά άναφέρει και μία μελέτη του ΟΟΣΑ, πρόκειται γιά μία πολιτική σε έμβρυακή κατάσταση και σαφώς προσδιορισμένους στόχους, προτεραιότητες και μέσα.⁶ Όσον άφορά τά όργανα τής βιομηχανικής πολιτικής, πρέπει άκόμα να τονιστεί, πώς αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί χωρίς συνέπεια και σύστημα. Αυτό άναφέρεται κύρια στα δύο σημαν-

2. Βλ. «Ο Οικονομικός Ταχυδρόμος», Νο 1103, 26.6.1975, σελ. 6.

3. Από τόν κανόνα αυτόν ύπάρχουν και όρισμένες έξαιρέσεις, όπως π.χ. ή βιομηχανία λιπασμάτων ΑΕΒΑΛ (συμμετοχή τής ΕΤΒΑ κατά πλειοψηφία) και ή Έλληνική Βιομηχανία Ζαχαρώς (συμμετοχή κατά μειοψηφία).

4. Στοιχεία γιά τόν άκριβή προσδιορισμό του ύψους τής συμβολής αυτής δέν ύπάρχουν. Έντούτοις, σύμφωνα με εκτιμήσεις τής Τράπεζας τής Έλλάδας, από τό 1964 ως τό 1970 (μ' έξαιρέση τό 1967) διέθεσε ή ΕΤΒΑ περίπου 17% όλων των τραπεζικών χρηματικών μέσων γιά τή χρηματοδότηση των ιδιωτικών έπενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε όλους τούς τομείς τής οικονομίας και περί τά 30% των τραπεζικών μέσων γιά τή χρηματοδότηση του βιομηχανικού τομέα. (βλ. Germidis, D., Negreponi-Delivanis, M., Industrialisation, Employment and Income Distribution in Greece. A Case Study, OECD, Paris 1975, σελ. 42). Άκόμα, σύμφωνα με εκτιμήσεις τής ΕΤΒΑ, στο τέλος του 1976 οί πιστώσεις τής τράπεζας άνέρχονταν σε 31% των μακροπρόθεσμων πιστώσεων όλόκληρου του τραπεζικού τομέα στήν Έλλάδα (βλ. ΕΤΒΑ, Έκθεση του Διοικητή γιά τό 1976, σελ. 22).

5. Βλ. Kartakis, E., Le développement industriel de la Grèce et son financement, Lausanne 1970, σελ. 180 κ. έπ.

6. Βλ. Germidis, D., Negreponi-Delivanis, M., δ.π., σελ. 43.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΤΒΑ
('Υπόλοιπα στο τέλος του έτους)

		1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
ΣΥΝΟΛΟ																
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	(έκατ. δρχ.)	6.934,0	7.322,3	7.935,7	8.519,6	10.096,5	12.335,3	15.307,7	18.254,6	25.262,1	29.116,6	32.038,2	34.795,5	41.540,6	49.190,1	65.426,1
	(%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Δάνεια	(%)	63,4	63,6	62,6	66,5	70,1	74,9	76,5	77,1	74,7	71,8	70,0	67,1	65,3	67,3	67,4
Συμμετοχές	(%)	26,6	26,5	25,1	23,7	20,1	17,5	14,7	14,2	17,0	20,3	19,4	21,0	21,7	19,6	16,7
Βιομηχ. περιοχές	(%)	—	—	—	1,3	1,2	1,6	1,8	1,8	2,4	2,6	2,1	3,3	4,1	4,5	5,2
Υπόλοιπα	(%)	10,0	9,9	12,3	8,5	8,6	6,0	7,0	6,9	5,9	5,3	8,5	8,6	8,9	8,6	10,7

Σημείωση: Για τό 1973 δέν δημοσίευσε ή ΕΤΒΑ Ισολογισμό, έπειδή μετά τή μετατροπή της σέ Α.Ε., ή πρώτη εταιρική χρήση διήρκεσε από τίς 29.3.1973 ως τίς 31.12.1974 (βλ. ΝΔ 1369/1973).

Πηγές: ΕΤΒΑ, Έκθέσεις Πεπραγμένων, Ισολογισμοί. Ίδιοι ύπολογισμοί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΒΑ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟΥΣ
('Υπόλοιπα στο τέλος του έτους)

		1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
ΣΥΝΟΛΟ	(έκατ. δρχ.)	4.395,7	4.660,9	4.969,9	5.662,8	7.077,4	9.234,8	11.713,1	14.070,1	18.879,4	20.898,8	22.438,0	23.359,4	27.114,1	33.092,0	44.088,1
	(%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Βιομηχανία	(%)	50,0	51,4	48,9	48,0	47,0	44,5	40,1	38,4	43,2	44,3	44,7	45,2	49,5	54,0	60,9
Τουρισμός	(%)	18,5	19,4	20,7	21,4	20,8	21,2	21,4	24,3	28,8	29,6	32,6	34,9	34,3	31,8	27,4
Μεταλλεία	(%)	13,2	11,5	10,0	8,2	6,5	5,6	1,8	1,4	1,0	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5	0,3
Βιοτεχνία	(%)	4,5	4,0	3,6	3,1	2,2	1,6	1,2	1,0	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4
Ναυτιλία	(%)	4,4	5,6	6,5	10,7	14,2	20,0	26,8	28,2	22,1	21,7	19,2	16,7	13,6	11,7	9,6
Ήλεκτρισμός	(%)	3,8	3,1	4,4	3,8	2,7	1,8	1,3	0,8	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Άλλεία	(%)	2,7	2,7	2,8	2,4	1,9	1,4	1,0	0,9	0,6	0,6	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Συγκοινωνίες	(%)	2,4	2,2	3,0	2,4	4,0	2,9	2,2	1,7	1,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Διάφορα	(%)	0,5	0,1	0,1	0,0	0,7	1,0	4,2	3,3	2,3	1,9	1,7	1,5	1,2	1,3	1,1

Σημείωση, Πηγές: βλ. Πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΤΒΑ
('Υπόλοιπα στο τέλος του έτους)

		1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
ΣΥΝΟΛΟ	(έκατ. δρχ.)	6.389,1	6.819,9	7.585,0	8.263,5	9.924,6	12.053,3	15.179,5	17.971,1	24.899,2	27.286,2	30.471,8	33.061,4	38.966,1	47.213,8	63.555,9
	(%)		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ίδια κεφάλαια	(%)		94,1	91,2	83,7	79,0	67,2	56,6	47,5	41,0	39,6	36,6	35,1	31,3	29,5	26,3
Τράπεζα τής Ελλάδος	(%)		2,7	6,5	11,2	16,5	29,8	40,6	50,2	57,1	59,7	56,8	53,1	48,9	47,9	39,4
Δάνεια έξωτερικού	(%)		3,2	2,3	5,1	4,5	3,0	2,8	2,3	1,9	1,6	2,6	3,5	4,1	5,6	16,4
Βραχυπρόθεσμες ύπο- χρεώσεις	(%)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,0	6,8	11,9	13,2	17,9

Σημείωση, Πηγές: βλ. Πίνακα 1

τικότερα όργανα, δηλαδή τὰ προγράμματα γιά τήν οίκονομική καί κοινωνική ανάπτυξη καί τό πλέγμα τών ενισχύσεων καί κινήτρων γιά τή βιομηχανική ανάπτυξη.

Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο δέν μπορεί παρά ή άποτελεσματικότητα της ΕΤΒΑ νά είναι περιορισμένη. Μιά πολιτική έκ-βιομηχάνισης χωρίς σαφώς καθορισμένους στόχους καί μέ έλάχιστα άποτελεσματικά τὰ υπόλοιπα όργανα, έχει επηρεάσει καί τήν ΕΤΒΑ, σάν ένα από τὰ όργανα αυτά. 'Η διαπίστωση αυτή βρísκει τήν πió τρανή της επιβεβαίωση στην περίοδο της δικτατορίας. 'Η έλλειψη μιās οίκονομικής πολιτικής μέ ανα-πτυξιακούς στόχους καί ιδιαίτερα μιās συγκεκριμένης καί συν-επούς επενδυτικής πολιτικής, είναι οί βασικοί λόγοι πού ή ΕΤΒΑ δέν εκπλήρωσε τούς στόχους της.

II. 'Επιπτώσεις στην ΕΤΒΑ από τήν ένταξη στίς Ε.Κ.

1. 'Επιπτώσεις από τήν εφαρμογή τών κοινοτικών διατά-ξεων.

Στό τμήμα αυτό θά προσπαθήσουμε νά δούμε ποιές θά είναι οί πιθανές επιπτώσεις από τήν εφαρμογή τών διατάξεων της Συνθήκης της ΕΟΚ καί γενικότερα τού κοινοτικού κεκτημένου στην ΕΤΒΑ.

"Όσον άφορᾷ τή δραστηριότητα της ΕΤΒΑ σάν πιστωτικό ίδρυμα, δέν αναμένονται σημαντικές επιδράσεις, άφου αυτή έχει ήδη εξαιρεθεί από τίς διατάξεις της 'Οδηγίας 77/780/ΕΟΚ, εξαιτίας τών ειδικών αναπτυξιακών της καθηκόντων (άρθρο 2, παρ. 2 της 'Οδηγίας 77/780/ΕΟΚ). 'Η 'Οδηγία αυτή άποτελεί σημαντικό συστατικό τού κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα τών πιστωτικών ιδρυμάτων, καί ένας από τούς κύριους στόχους της είναι ή εισαγωγή της άρχής της 'ισης μεταχείρισης στην εγκατάσταση καί λειτουργία έγχώριων πιστωτικών όργανισμών καί πιστωτικών οργανισμών από τίς υπόλοιπες χώρες τών Ε.Κ.

'Ενα πρόβλημα σχετικά μέ τή δραστηριότητα της ΕΤΒΑ θά μπορούσε νά άποτελεί τό γεγονός ότι σ' αυτήν έχει παραχωρη-θεί τό άποκλειστικό δικαίωμα γιά τήν ίδρυση, τήν όργάνωση καί τή λειτουργία τών βιομηχανικών περιοχών (δλ. άρθρο 2 τού νόμου 742/1977). 'Εδώ όμως θά πρέπει νά παρατηρήσουμε τὰ εξής: πρώτο, ότι δέν υπάρχουν συγκεκριμένες κοινοτικές διατάξεις πού νά ρυθμίζουν μιá τέτοια δραστηριότητα, δεύτε-ρο, ότι τό μονοπώλιο αυτό της ΕΤΒΑ δέν είναι μονοπώλιο πού νά επηρεάζει τό έξωτερικό εμπόριο καί έτσι δέν έμπίπτει στίς διατάξεις τού άρθρου 37 Σ. ΕΟΚ, πού προβλέπει στην ούσία τήν κατάργηση τών μονοπωλίων αυτών.

'Η δραστηριότητα της ΕΤΒΑ αναφορικά μέ τίς βιομηχανι-κές περιοχές έχει περισσότερο τόν χαρακτήρα ύπηρεσίας. 'Η ΕΤΒΑ μπορεί επομένως νά τήν άσκει καί μετά τήν ένταξη στίς Ε.Κ. Σύμφωνα όμως μέ τό άρθρο 90 παρ. 1 Σ. ΕΟΚ (άρθρο πού αναφέρεται στίς δημόσιες επχειρήσεις), συνδυαζόμενο μέ τὰ άρθρα 7 καί 86 της ίδιας Συνθήκης, δέν επιτρέπεται ή ΕΤΒΑ, στην άσκηση της δραστηριότητας αυτής, νά κάνει δια-κρίσεις σέ βάρος επχειρήσεων άλλων μελών της Κοινότητας ή νά κάνει κατάχρηση της μονοπωλιακής της θέσης (αναφορικά μέ τό προνόμιο αυτό).

"Ενας άλλος τομέας πού θά μπορούσε νά επηρεαστεί από τήν ένταξη είναι οί σχέσεις της ΕΤΒΑ μέ τό κράτος καί κύρια οί οίκονομικές σχέσεις. Καταρχή θά πρέπει έδώ νά τονιστεί πώς οί οίκονομικές σχέσεις ΕΤΒΑ-κράτους, όπως άλλωστε συμβαί-νει καί μέ τίς περισσότερες δημόσιες επχειρήσεις στην 'Ελλά-δα, είναι πολύ στενές. "Όπως δείχνει καί ό πίνακας 3, οί πιστώσεις της Τράπεζας της 'Ελλάδος πρὸς τήν ΕΤΒΑ άνέρ-χονται στο μισό περίπου τού συνόλου τών σημαντικότερων στοιχείων παθητικού της τράπεζας τὰ τελευταία χρόνια (από τό 1976).

Παρ' όλο πού τό κοινοτικό κεκτημένο στο ζήτημα τών οίκονομικών σχέσεων κράτους-δημοσίων επχειρήσεων παρου-σιάζει κενά καί άσάφειες, είναι πολύ πιθανό ότι θά υπάρξουν όρισμένες επιδράσεις από τήν ένταξη στίς Ε.Κ. στίς οίκοноми-κές σχέσεις ΕΤΒΑ-κράτους. Οί επιδράσεις αυτές θά μπορού-σαν νά συνοψιστούν στα εξής σημεία:⁷

Πρώτο· γενικά γιά τίς χρηματικές παροχές τού κράτους πρὸς τήν ΕΤΒΑ θά πρέπει νά ισχύουν οί ίδιες διατάξεις, δηλαδή κύρια τὰ άρθρα 92 καί 93 Σ. ΕΟΚ, όπως καί γιά τίς παροχές πρὸς τίς ιδιωτικές επχειρήσεις. Δηλαδή οί παροχές αυτές πρέπει νά άποτελούν ενισχύσεις πού νά συμβιδάζονται μέ τήν Κοινή 'Αγορά (δλ. άρθρο 92 παρ. 2 καί 3 Σ. ΕΟΚ).

Δεύτερο· θά πρέπει κατά τήν εφαρμογή τού κοινοτικού κεκτημένου, αναφορικά μέ τίς κρατικές ενισχύσεις καί ιδιαίτε-ρα τών άρθρων 92 καί 93 Σ. ΕΟΚ πάνω στην ΕΤΒΑ, νά λαμβάνονται ύπόψη οί στόχοι έκβιομηχάνισης καί οί αναπτυ-ξιακοί στόχοι της 'Ελλάδας. Μιά τέτοια άποψη βασίζεται στο περιεχόμενο τού Πρωτόκολλου άρ. 7 της Πράξης Προσχώρη-σης της 'Ελλάδας στην ΕΟΚ καί οδηγεί στο συμπέρασμα πώς οί κοινοτικές διατάξεις περί κρατικών ενισχύσεων δέν πρέπει νά εφαρμόζονται αυστηρά στην περίπτωση της 'Ελλάδας.

Τρίτο· κατά τήν εφαρμογή τού κοινοτικού κεκτημένου στίς οίκονομικές σχέσεις κράτους-ΕΤΒΑ θά πρέπει επίσης σέ κάθε περίπτωση νά λαμβάνονται ύπόψη οί ιδιαίτεροι οίκονομικοπο-λιτικοί στόχοι πού πιθανόν νά επιδιώκονται μέ τή συγκεκριμέ-νη κρατική παροχή. Τούτο σημαίνει πώς κρατικές ενισχύσεις πρὸς τήν ΕΤΒΑ πού είναι άσυμβίβαστες μέ τήν Κοινή 'Αγορά πιθανόν νά μπορούν νά παρέχονται καί μετά τήν ένταξη στίς Ε.Κ. Μιά τέτοια εξαίρεση μπορεί νά δικαιολογηθεί μέ τίς διατάξεις τού άρθρου 90 παρ. 2 Σ. ΕΟΚ, σύμφωνα μέ τίς όποιες οί κανόνες τού ανταγωνισμού της ΕΟΚ μπορούν νά μὴν ισχύουν γιά επχειρήσεις πού είναι έπιφορτισμένες μέ καθή-κοντα γενικού οίκονομικού ενδιαφέροντος.

Τέταρτο· θά πρέπει οί οίκονομικές σχέσεις κράτους-ΕΤΒΑ νά διακρίνονται από διαφάνεια, διαφάνεια πού θά επιτρέπει στην 'Επιτροπή τών Ε.Κ. νά κρίνει αν όρισμένες οίκονομικές παροχές πρὸς τήν ΕΤΒΑ είναι άσυμβίβαστες ενισχύσεις μέ τήν Κοινή 'Αγορά ή όχι. 'Η αναγκαιότητα αυτή προκύπτει κατά κύριο λόγο από τό περιεχόμενο της 'Οδηγίας 80/723/ΕΟΚ, πού

7. Γιά τό ζήτημα τών πιθανών επιπτώσεων της ένταξης όχι μόνο στίς οίκονομικές σχέσεις κράτους-ΕΤΒΑ, μά καί γενικότερα στίς οίκο-νομικές σχέσεις τού κράτους καί τών σημαντικότερων δημοσίων επχει-ρήσεων στην 'Ελλάδα, δλ. αναλυτικά Alexopoulos, Ν., σελ. 113 κ. επ.

έκδόθηκε τόν 'Ιούνιο του 1980, σχετικά με τη διαφάνεια στις οικονομικές σχέσεις των κρατών-μελών με τις δημόσιες επιχειρήσεις. Πάνω σ' αυτό τό σημείο θά πρέπει όμως νά εκφράσουμε δύο επιφυλάξεις: πρώτο, ή όδηγία αυτή δέν αποτελεί ακόμα κοινοτικό κεκτημένο με τη στενή έννοια, μιās και δέν έχει τεθεί σέ εφαρμογή, αφού ή Γαλλία, ή Μεγάλη Βρετανία και ή 'Ιταλία ζήτησαν τήν ανάκλησή της από τό Εύρωπαϊκό Δικαστήριο με τό αίτιολογικό ότι γιά τήν έκδοσή της δέν ήταν αρμόδια ή 'Επιτροπή των Ε.Κ. και χρειάζεται ή συγκατάθεση του Συμβουλίου των 'Υπουργών· δεύτερο, ή 'Οδηγία αναφέρει πώς δέν δρίσκει εφαρμογή στις οικονομικές σχέσεις των κρατών-μελών και των δημοσίων πιστωτικών ιδρυμάτων (άρθρο 4γ). 'Ενα τέτοιο 'ιδρυμα θά πρέπει νά θεωρηθεί και ή ΕΤΒΑ, χωρίς βέβαια τούτο νά σημαίνει πώς στις οικονομικές της σχέσεις με τό κράτος δέν θά πρέπει νά επιδιώκεται διαφάνεια.

2. 'Επιπτώσεις από τή μεταβολή των στόχων της βιομηχανικής πολιτικής.

Τό ποιές μεταβολές θά επέλθουν στις οικονομικοπολιτικές λειτουργίες της ΕΤΒΑ μετά τήν ένταξη στις Ε.Κ. θά εξαρτηθεί κυρίως από τίς μεταβολές στους στόχους της οικονομικής πολιτικής και ιδιαίτερα της βιομηχανικής πολιτικής, αφού ή ΕΤΒΑ παίζει τό ρόλο του όργανου της πολιτικής αυτής.

Μιά λεπτομερής εξέταση όλων των στόχων της βιομηχανικής πολιτικής μετά τήν ένταξη στις Ε.Κ. δέν μπορεί νά γίνει στά πλαίσια του παρόντος άρθρου. 'Εδώ θά περιοριστούμε μόνο νά εξετάσουμε σέ γενικές γραμμές τούς στόχους της βιομηχανικής πολιτικής, με κύρια έμφαση στους τομείς εκείνους όπου αναπτύσσει τή δραστηριότητά της ή ΕΤΒΑ.

'Η εξέλιξη των βασικών διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής βιομηχανίας και ή προώθηση της εκβιομηχάνισης θά πρέπει νά αποτελούν μετά τήν ένταξη στις Ε.Κ., όπως και πρίν απ' αυτήν, τούς άξονες της βιομηχανικής πολιτικής στην 'Ελλάδα. 'Αλλά, ή ένταξη στις Ε.Κ., από τή μιá θά δύνει όρισμένα από τά προβλήματα της ελληνικής βιομηχανίας ή θά κάνει τήν αντιμετώπισή τους επιτακτικότερη, από τήν άλλη μπορεί όμως και νά βοηθήσει στή λύση τους.⁸ 'Ορισμένες μεταβολές λοιπόν, αναφορικά τουλάχιστον με τούς διακηρυγμένους στόχους της μεταπολεμικής βιομηχανικής πολιτικής στην 'Ελλάδα, είναι απαραίτητες.

'Εναν από τούς κύριους στόχους της βιομηχανικής και γενικότερα της οικονομικής πολιτικής μετά τήν ένταξη, πρέπει νά αποτελεί ή ισόρροπη ανάπτυξη όλων των περιοχών της 'Ελλάδας. 'Η επιδίωξη του στόχου αυτού γίνεται επιτακτικότερη, αφού είναι πολύ πιθανό, ή ένταξη νά δημιουργήσει σοβαρά περιφερειακά προβλήματα κύρια εξ αίτίας του κλεισίματος πολλών μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δρουν στην περιφέρεια. 'Η δημιουργία πόλων βιομηχανικής ανάπτυξης (κύρια με τή βελτίωση του συστήματος των βιομηχανικών περιοχών), ή καλυτέρευση του συστήματος των οικονομικών και άλλων κινήτρων, και κύρια των κρατικών ενισχύσεων με περιφερειακούς στόχους, και τέλος ή προώθηση των επενδύσεων ύποδομής στην περιφέρεια, πρέπει νά αποτελούν - σύμφωνα άλλωστε και με τίς έμπειρίες από χώρες των Ε.Κ. - τά βασικά όργανα ή και μέσα γιά τήν περιφερειακή ανάπτυξη της βιομηχανίας. Σάν

μέτρο περιφερειακής πολιτικής πρέπει ακόμα νά αναφερθεί και ή δημιουργία περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης, απαραίτητης άλλωστε προϋπόθεσης γιά τόν συντονισμό της ελληνικής με τήν κοινοτική περιφερειακή πολιτική και γιά τήν χρηματοδότηση από τά κοινοτικά ταμεία και τήν ΕΤΕ.

'Άλλος βασικός στόχος της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει νά είναι αυτός που ήδη πολλές φορές έχει τεθεί αλλά έλάχιστο έχει πραγματοποιηθεί, δηλαδή ή δημιουργία μιās μικρής ομάδας μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων γιά τήν εκμετάλλευση και τήν κατεργασία έθνικών μεταλλευτικών πόρων και ενεργειακών πηγών. Τέτοιες επιχειρήσεις μπορούν νά αποτελέσουν τή βιομηχανική βάση της 'Ελλάδας και νά μειώσουν τήν εξάρτησή της από τήν εισαγωγή ενέργειας και πρώτων ύλων.

Κεντρικό στόχο της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει επίσης νά αποτελεί και ή προσαρμογή της δομής των ελληνικών επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της Κοινής 'Αγοράς. Τούτο δέν αφορά τόσο τίς μεγάλες επιχειρήσεις, που είναι ήδη ανταγωνιστικές σέ διεθνές επίπεδο, όσο τίς μεσαίες και ιδιαίτερα τίς μικρές, πάνω στις όποιες οι επιπτώσεις από τήν ένταξη θά είναι ιδιαίτερα αρνητικές. 'Ετσι, ή καλυτέρευση της θέσης των μικρών και μεσaiών επιχειρήσεων θά πρέπει νά αποτελει κύριο μέλημα της βιομηχανικής πολιτικής μετά τήν ένταξη. Σάν μέτρα γιά τήν πραγματοποίηση του στόχου αυτού θά μπορούσαν νά αναφερθούν: ή προώθηση των συγχωνεύσεων, ιδιαίτερα των μικρότερων επιχειρήσεων, ή βελτίωση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων αυτών, ή βελτίωση των μεθόδων παραγωγής, της ποιότητας των προϊόντων και της οργάνωσης της διάθεσής τους, καθώς και ή σύνδεση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τίς έγχώριες εξαγωγικές επιχειρήσεις και με τίς αγορές του έξωτερικού.

'Άλλος κύριος στόχος της βιομηχανικής πολιτικής μετά τήν ένταξη πρέπει νά είναι ή αύξηση των εξαγωγών στις αγορές της Κοινότητας και γενικά στις αγορές του έξωτερικού. 'Επειδή γιά τή μεγάλη πλειοψηφία των προϊόντων δέν αναμένεται αύξηση των εξαγωγών, ο παραπάνω στόχος μπορεί νά επιτευχθεί βασικά με δύο τρόπους: με τήν εξειδίκευση στή βιομηχανική παραγωγή και με μέτρα προώθησης των εξαγωγών.

Δέν χρειάζεται νά αναλυθεί ιδιαίτερα ο σημαντικός ρόλος που μπορούν νά παίξουν οι ξένες επενδύσεις γιά τήν ανάπτυξη του βιομηχανικού (μά και του ενεργειακού και του μεταλλευτικού) τομέα στην 'Ελλάδα. Μελλοντικά όμως, εκτός των άλλων και σάν συνέπεια της ένταξης,⁹ θά ήταν απαραίτητο, ή πολιτική γι τήν προσέλευση ξένων επενδύσεων νά μεταβληθεί. Σάν

8. Πολλά από τά στοιχεία γιά τίς επιπτώσεις της ένταξης στον βιομηχανικό τομέα έχουν παρθεί από τή μελέτη του W. Hummen, *Greek Industry in the European Community-Prospects and Problems*, German Development Institute, Berlin 1977. Γιά τό ίδιο θέμα βλ. επίσης Μητσός, Α., 'Ελεύθερη κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων, στό: *'Η προσχώρηση στις Εύρωπαϊκές Κοινότητες*, 'Εκδόσεις Σύγχρονα Θέματα, Θεσσαλονίκη και 'Αθήνα 1981, σελ. 123 κ. έπ. και ιδιαίτερα σελ. 133 κ. έπ. και τήν εκεί παρεχόμενη βιβλιογραφία.

9. Γιά τό θέμα των επιπτώσεων της ένταξης γενικά πάνω στον τομέα της κίνησης κεφαλαίων βλ. Μητσός Α., *Διακίνηση κεφαλαίων και άδηλες συναλλαγές*, στό: *'Η προσχώρηση στις Εύρωπαϊκές Κοινότητες*, ό.π. σελ. 256 κ. έπ. και ιδιαίτερα σελ. 256 κ. έπ. και τήν εκεί παρεχόμενη βιβλιογραφία.

δρισμένες από τις βασικές αρχές μιᾶς τέτοιας πολιτικής θά μπορούσαν νά αναφερθούν: τό σταμάτημα τῆς κυριαρχίας τοῦ ξένου κεφάλαιου ιδιαίτερα σέ βασικούς τομείς τῆς οἰκονομίας, ἡ δημιουργία ἐργατικῶν θέσεων μέσω τῶν ξένων ἐπενδύσεων, ἡ μεταφορά μοντέρνας τεχνολογίας, ἡ μείωση τῶν ἀρνητικῶν ἐπιδράσεων στό ἰσοζύγιο πληρωμῶν (λόγω τῆς μεταφορᾶς τῶν κερδῶν στό ἐξωτερικό καί τῶν πληρωμῶν γιά τήν εἰσαγωγή ξένης τεχνολογίας), ἡ χρησιμοποίηση ἀπό τοὺς ξένους ἐπενδυτές ἐγχώριων πρώτων ὑλῶν καί ἡ δημιουργία βιομηχανικῶν μονάδων μέ ἐξαγωγικό προσανατολισμό.¹⁰

III. Οἱ πιθανές λειτουργίες τῆς ΕΤΒΑ μετά τήν ἔνταξη

1. Ὅργανο τῆς περιφερειακῆς πολιτικῆς

Μέσα στά πλαίσια αὐτά καί σάν ὄργανο τῆς βιομηχανικῆς καί γενικότερα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς μετά τήν ἔνταξη στίς Ε.Κ., ὅπως σκιαγραφήθηκαν παραπάνω, θά μπορούσε ἡ ΕΤΒΑ νά ἀναλάβει σημαντικές λειτουργίες. Καταρχή θά πρέπει νά ἀναφέρουμε τή σπουδαιότητά της σάν ὄργανο τῆς περιφερειακῆς πολιτικῆς. Ἡ χρησιμοποίηση τῆς ΕΤΒΑ σάν τέτοιου ὄργανου μετά τήν ἔνταξη μπορεῖ νά γίνει εἴτε στή βάση τῶν μέχρι σήμερτι λειτουργιῶν της (1.1), εἴτε μέ τήν ἀνάθεση σ' αὐτή νέων καθηκόντων (1.2).

1.1. Στή βάση τῶν σημερινῶν τῆς λειτουργιῶν.

Ἡ δημιουργία ἡ βελτίωση τῆς βιομηχανικῆς ὑποδομῆς, ιδιαίτερα στίς καθυστερημένες περιοχές, πρέπει νά ἀνήκει στοὺς πρωταρχικοὺς στόχους τῆς ΕΤΒΑ. Μέ τόν τρόπο αὐτό δημιουργεῖται μιὰ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τή βιομηχανική καί τή γενικότερη ἀνάπτυξη τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ἡ ὑπαρξη ἑνός συστήματος ὑποδομῆς ἔχει σημασία, κύρια ἐπειδὴ δημιουργεῖ τό κίνητρο γιά τίς ἐπιχειρήσεις νά ἐγκατασταθοῦν στίς περιοχές αὐτές. Ἔτσι συμβάλλει στήν ἀποκέντρωση τῆς βιομηχανίας καί στή μετατόπισή της μακριά ἀπό τόν χώρο τῆς πρωτεύουσας. Παράλληλα ἔχει καί θετικά ἀποτελέσματα στήν ἀπασχόληση, ἐπειδὴ δημιουργοῦνται καινούριες ἐργατικὲς θέσεις.

Ἡ συμβολή τῆς ΕΤΒΑ γιά τή δημιουργία ἡ τή βελτίωση τῆς βιομηχανικῆς ὑποδομῆς περνάει κατά κύριο λόγο μέσα ἀπό τή λειτουργία της γιά τήν ἰδρυση, ὁργάνωση καί λειτουργία τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν. Μέ βάση ὅμως τοὺς στόχους τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς μετά τήν ἔνταξη, ὅπως ἐκτέθηκαν παραπάνω, καί τή μέχρι σήμερα πολιτική τῆς ΕΤΒΑ στόν τομέα αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητες ὁρισμένες μεταβολές τῆς πολιτικῆς της.

Καταρχή θά ἔπρεπε νά δοθεῖ μεγαλύτερο βάρος στή δραστηριότητα αὐτῆς τῆς ΕΤΒΑ, καί ἀπό τήν πλευρά τῶν χρηματικῶν πόρων πού διατίθενται, ἀλλά καί ὅσον ἀφορᾶ τίς σχετικές

10. Ἀναφορικά μέ τήν ἀκολουθητέα πολιτική ἀπέναντι στίς ξένες ἐπενδύσεις σέ χώρες ὁμοίου ἐπίπεδου ἀνάπτυξης μέ τήν Ἑλλάδα βλ. Esser, K., Integration zwischen Industrie- und teilindustrialisierten Ländern-Portugal in der EG, in: German Development Institute (ed.), Zur Erweiterung der Europäischen Gemeinschaft in Südeuropa, 2. Aufl., Berlin 1978, σελ. 45 κ. ἑπ., ιδιαίτερα σελ. 74.

μελέτες και άλλα οργανωτικά-τεχνικά μέτρα. (Η ίδρυση, τον Ιούλη του 1979, της θυγατρικής της ETBA, της ΒΙΠ-ΕΤΒΑ, στην οποία ανατέθηκαν όλα τα καθήκοντα τα σχετικά με τις βιομηχανικές περιοχές, μπορεί να θεωρηθεί σαν ένα θετικό μέτρο στην κατεύθυνση αυτή). Κατά δεύτερο λόγο είναι απαραίτητο, η ETBA να δώσει προτεραιότητες στη δημιουργία ή και αποπεράτωση των βιομηχανικών περιοχών. Κύρια κριτήρια θα πρέπει να είναι εδώ, η ανάπτυξη των φτωχότερων περιοχών και η συμβολή της βιομηχανικής περιοχής στην απασχόληση. Αναγκαία είναι ακόμα η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις βιομηχανικές περιοχές, κύρια με τη δημιουργία ή ενίσχυση βιοτεχνικών ζωνών μέσα σ' αυτές.

Πέρα από τη δημιουργία υποδομής, μπορεί η ETBA να συμβάλει στην περιφερειακή ανάπτυξη μέσω της ίδρυσης επιχειρήσεων ή της συμμετοχής σε επιχειρήσεις που θα αποτελούν τον πυρήνα για τη βιομηχανική επέκταση της περιοχής. Όπως ήδη αναφέρθηκε εδώ, πρέπει να πρόκειται για μεγάλα έργα που θα έχουν σαν στόχο την εκμετάλλευση ή επεξεργασία εγχώριων μεταλλευτικών πόρων, και για τα οποία δεν είναι σκόπιμο ή και δυνατό να αναληφθούν από την ιδιωτική οικονομία.

Η ETBA μπορεί ακόμα να συμβάλει στην περιφερειακή ανάπτυξη μετά την ένταξη στις Ε.Κ. με την παροχή οικονομικής βοήθειας στις βιομηχανικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σ' εκείνες που είναι εγκατεστημένες στις βιομηχανικές περιοχές. Αναφορικά με τη λειτουργία όμως αυτή της ETBA πρέπει -προστιά στην ένταξη- να επέλθουν ορισμένες μεταβολές. Αυτές συνίστανται βασικά στη μετατροπή των περιφερειακών ενισχύσεων σε περισσότερο διαφανείς ή και σε άμεσες επενδυτικές παροχές, έτσι ώστε να είναι σε θέση η Έπιτροπή των Ε.Κ. να ελέγχει το αν είναι συμβιβάσιμες ή όχι με τις διατάξεις της Κοινής Αγοράς. Έτσι, κατά τη χορήγηση μίας ενίσχυσης πρέπει π.χ. να γίνονται φανερά ή γεωγραφική τοποθεσία και ο τομέας στον οποίο ανήκει το σχετικό επενδυτικό πρόγραμμα. Ακόμα, τα χρηματικά μέσα πρέπει να παρέχονται με τέτοιο τρόπο, που να γίνεται δυνατή η μέτρησή τους.

Η περιφερειακή ανάπτυξη στον βιομηχανικό τομέα μπορεί επίσης να ενισχυθεί και με την παροχή δανείων από την ETBA σε επιχειρήσεις που εγκαθίστανται είτε μέσα στις βιομηχανικές περιοχές είτε έξω από αυτές, σε καθυστερημένες περιοχές. Βασικό κριτήριο για τη χορήγηση δανείων -σε αντίθεση με τη μέχρι τώρα πολιτική της ETBA- πρέπει να είναι η τοποθεσία της επιχείρησης και η συμβολή της στην λύση των προβλημάτων απασχόλησης στην περιοχή όπου είναι εγκατεστημένη.

1.2 Ανάλυση νέων καθηκόντων

Η εκπόνηση ή η σύμπραξη για την εκπόνηση περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης καθώς επίσης και η ανάλυση, ή διαχείριση και η διοχέτευση των παρεχόμενων στην Ελλάδα πόρων από τα χρηματοδοτικά όργανα της Κοινότητας, με σκοπό τη βιομηχανική ανάπτυξη καθυστερημένων περιοχών, ανήκουν στις δυνατότες λειτουργίες της ETBA μετά την ένταξη στις Ε.Κ. Με τον τρόπο αυτό μπορεί η ETBA να συμβάλει στην υλοποίηση τόσο της εθνικής όσο και της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής στον βιομηχανικό τομέα.

Η ETBA, σαν σημαντικό όργανο της βιομηχανικής πολιτικής του κράτους και ιδιαίτερα εξ αιτίας της λειτουργίας που της έχει ανατεθεί στον τομέα της περιφερειακής βιομηχανικής πολιτικής, δηλαδή η ίδρυση και λειτουργία των βιομηχανικών περιοχών, αποτελεί de facto έναν από τους καταλληλότερους φορείς για την έτοιμασία ή και την υλοποίηση περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης. (Εξ αιτίας του όμοιου επιπέδου ανάπτυξης και της ύπαρξης ενός ανάλογου αναπτυξιακού οργανισμού, του Industrial Development Authority -IDA-, μπορούν να αποδειχτούν οι Ιρλανδικές εμπειρίες, για την ελληνική κυβέρνηση και την ETBA, εξαιρετικά χρήσιμες. Μία από τις λειτουργίες του IDA είναι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση περιφερειακών βιομηχανικών προγραμμάτων ανάπτυξης. Η περίπτωση ενός τέτοιου προγράμματος, του «Βιομηχανικού Προγράμματος 1977-1980» είναι προσαρτημένη στο επίσημο περιφερειακό πρόγραμμα ανάπτυξης για την Ιρλανδία 1977-1980, που έχει υποβάλει η Ιρλανδική κυβέρνηση στην Έπιτροπή των Ε.Κ.¹¹).

Όσον αφορά την προετοιμασία τέτοιων προγραμμάτων, μπορεί καταρχήν η ETBA να εφοδιάζει τις υπεύθυνες κρατικές υπηρεσίες με το αναγκαίο υλικό, π.χ. στατιστικά στοιχεία και οικονομικές αναλύσεις των περιοχών. Κατά δεύτερο λόγο μπορεί και η ίδια ή τράπεζα να αναλάβει τη σύνταξη τέτοιων προγραμμάτων. Σημαντικό είναι εδώ να ακολουθείται το κοινό σχήμα που έχει επεξεργαστεί η Έπιτροπή για την Περιφερειακή Πολιτική.¹² Το σχήμα αυτό, που έχει ενδεικτικό χαρακτήρα, προβλέπει την ύπαρξη πέντε κεφαλαίων σε κάθε περιφερειακό πρόγραμμα ανάπτυξης. Το πρώτο κεφάλαιο περιέχει την οικονομική και κοινωνική ανάλυση της συγκεκριμένης περιοχής, το δεύτερο τους στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης, το τρίτο τις αναγκαίες αναπτυξιακές ενέργειες για την επίτευξη των στόχων αυτών, το τέταρτο στοιχεία σχετικά με τα χρηματικά μέσα που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση του προγράμματος και το πέμπτο τους υπεύθυνους και το χρονικό πλαίσιο για την πραγματοποίηση του προγράμματος.¹³ Οι όροι αυτοί προϋποθέτουν βέβαια σημαντικές μεταβολές τόσο στην ερευνητική δουλειά της τράπεζας όσο και στην οργανωτική - τεχνική υποδομή της. Εκτός από τη σύνταξη προγραμμάτων, η ETBA, εξ αιτίας των εμπειριών της από την ίδρυση και λειτουργία των βιομηχανικών περιοχών, θα ήταν ακόμα σε θέση να αναλάβει την υλοποίηση ολόκληρων περιφερειακών προγραμμάτων ή ενός μέρους αυτών.

Παραπέρα, θα μπορούσε η ETBA να λειτουργήσει σαν δέκτης δανείων και ενισχύσεων των χρηματοδοτικών οργάνων των Ε.Κ., για την υλοποίηση των προγραμμάτων της στις καθυστερημένες περιοχές και κύρια στις βιομηχανικές περιο-

11. Βλ. Kommission der EG (Hrsg.), Regionales Entwicklungsprogramm Irland 1977-1980, Sammlung Programme, Reihe Regionalpolitik, Nr. 7, Brüssel-Luxemburg 1979.

12. Η Έπιτροπή για την Περιφερειακή Πολιτική ιδρύθηκε το 1975 μαζί με το Περιφερειακό Ταμείο. Αποτελεί συμβουλευτικό όργανο παρά την Έπιτροπή των Ε.Κ. και έχει σαν κύρια αποστολή την εξέταση των προβλημάτων των σχετικών με την περιφερειακή πολιτική και ιδιαίτερα με τον συντονισμό των επιμέρους κρατικών περιφερειακών πολιτικών με την κοινοτική.

13. Βλ. Έπισ. Έφημ. των Ε.Κ. αριθ. C 69,24.3.76, σελ. 2 κ.έπ.

ές. Ίδιαίτερα θά πρέπει έδώ νά τονιστεί ή δυνατότητα παροχής δανείων από τήν ΕΤΕ καί ένισχύσεων από τό Περιφερειακό Ταμείο. Προϋπόθεση όμως γιά τή λήψη των χρημάτων ύτών είναι ή ένσωμάτωση των επιμέρους προγραμμάτων σέ περιφερειακά προγράμματα ανάπτυξης.

Αναφορικά μέ τίς ένισχύσεις καί τά δάνεια των χρηματοδοτικών οργάνων των Ε.Κ. καί κύρια του Περιφερειακού Ταείου καί της ΕΤΕ, θά μπορούσε επιπλέον ή ΕΤΒΑ νά παίξει ναν ιδιαίτερα χρήσιμο, μεσολαθητικό ρόλο. Καταρχή θά μπορούσε νά της ανατεθεί, παράλληλα μέ άλλους φορείς, ή εργασία νά συλλέγει τίς αιτήσεις των διάφορων επιχειρήσεων γιά υμμετοχή του Περιφερειακού Ταείου στό έπενδυτικά τους χέδια, νά τίς εξετάζει, άν δηλαδή οί αιτήσεις αυτές περιέχουν ά απαραίτητα στοιχεία καί άν τό έπενδυτικό πρόγραμμα πορεί νά χρηματοδοτηθεί, νά κρίνει τίς αιτήσεις μέ κριτήρια ναπτυξιακά καί περιφερειακά καί, διά μέσου των υπεύθυνων ρατικών άρχων, νά τίς υποβάλλει στην Έπιτροπή των Ε.Κ. ιά έγκριση. Όλες τίς εργασίες αυτές μπορεί νά τίς πραγματοποιεί ή ΕΤΒΑ ιδιαίτερα όσον άφορά τίς αιτήσεις επιχειρήσεων ου είναι έγκατεστημένες στίς διομηχανικές περιοχές. Έπιπλέον, θά μπορούσε ή ΕΤΒΑ νά αναλάβει νά υποβάλλει «σφαιρικές αιτήσεις» πού άφορούν τήν παροχή ένισχύσεων γιά έπενύσεις στίς διομηχανικές περιοχές. Οί «σφαιρικές αιτήσεις» δηλαδή κοινές αιτήσεις πολλών επιχειρήσεων μαζί) υποβάλλονται κατά περιοχή καί άφορούν έπενδύσεις μέ κόστος λιγότερο από 10 έκατ. Εύρωπαϊκές Λογιστικές Μονάδες.

Μιά παρόμοια λειτουργία θά μπορούσε νά αναλάβει ή ΕΤΒΑ καί γιά τίς αιτήσεις πού υποβάλλονται στην ΕΤΕ. Σάν ιστωτικό ίδρυμα, θά μπορούσε επίσης νά παίξει τό ρόλο του μεσολαθητή άνάμεσα σέ μεμονωμένες επιχειρήσεις καί στην ΕΤΕ. Τέλος, μιά άλλη δυνατή λειτουργία της ΕΤΒΑ είναι ή ιοχέτευση των «σφαιρικών δανείων» της ΕΤΕ στίς μικρές καί εσαίες επιχειρήσεις. (Τά σφαιρικά δάνεια παρέχονται από ήν ΕΤΕ σέ έναν μεσολαθητή, καί αυτός τά χρησιμοποιεί, σέ συμφωνία μέ τήν ΕΤΕ, γιά τή χρηματοδότηση μικρών καί εσαίων έπενδυτικών προγραμμάτων). Έξ αιτίας δέ της έλλειψης ενός ειδικού οργανισμού στην Έλλάδα γιά τή χρηματοδότηση των μικρών καί μεσαίων επιχειρήσεων, αναδεικνύεται ατά τήν παρούσα φάση ή ΕΤΒΑ σάν ο πιο κατάλληλος φορέας γιά τή διαχείριση καί διοχέτευση των «σφαιρικών δανείων». Η λειτουργία της αυτή άποκτά μεγαλύτερη σημασία, όγω της σπουδαιότητας των μικρών καί μεσαίων επιχειρήσεων γιά τήν έλληνική οίκονομία καί των μεγάλων χρηματοδοτικών τους άναγκών.

2. *Όργανο της διαρθρωτικής πολιτικής.*

Μέ βάση τίς λειτουργίες πού έχουν ανατεθεί στην ΕΤΒΑ τήν από τήν ένταξη στίς Ε.Κ., θά μπορούσε ή τράπεζα μελλονικά νά παίξει έναν ιδιαίτερο ρόλο σάν όργανο της διαρθρωτικής πολιτικής. Σάν τέτοιο όργανο, θά ήταν δυνατόν ή ΕΤΒΑ νά λειτουργήσει κυρίως μέ δύο τρόπους: από τήν μιά πλευρά γιά τή δελτίωση της σχέσης των διάφορων οικονομικών τομέων καί κλάδων στην έθνική οίκονομία ή καί γιά τήν άνοδο του μερίδιου της διομηχανικής παραγωγής στό Α.Κ.Π., καθώς καί γιά τή δελτίωση της διάρθρωσης της παραγωγής στον διομηχανικό τομέα, καί από τήν άλλη πλευρά θά μπορούσε νά συμβάλλει

στή δελτίωση της δομής των επιχειρήσεων στον διομηχανικό τομέα.

Μιά από τίς βασικότερες λειτουργίες της ΕΤΒΑ μετά τήν ένταξη στίς Ε.Κ. θά πρέπει νά συνίσταται στην πραγματοποίηση έπενδύσεων ή καί στην άνάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ιδιαίτερα σημαντικών γιά τή διομηχανική ανάπτυξη της χώρας καί γιά τήν δελτίωση της σύνθεσης του διομηχανικού προϊόντος. Μιά τέτοια λειτουργία έχει πολλές φορές στό παρελθόν, κύρια όμως στό λόγια, άνατεθεί στην ΕΤΒΑ, όπως στό 5ετές πρόγραμμα οίκονομικής καί κοινωνικής ανάπτυξης 1976-1980. Έξ αιτίας των οίκονομικοπολιτικών άναγκαιοτήτων μετά τήν ένταξη στίς Ε.Κ. όπως καί των καθυστερήσεων καί έλλείψεων αναφορικά μέ τή λειτουργία της ΕΤΒΑ σάν όργανο της διαρθρωτικής πολιτικής στον διομηχανικό τομέα, είναι μελλοντικά άναγκαίο ή λειτουργία αυτή νά πραγματοποιηθεί μέ μεγαλύτερη συνέπεια καί μέ έν μέρος διαφορετικό καί πιο συγκεκριμένο περιεχόμενο.

Η έπενδυτική ή καί επιχειρηματική δραστηριότητα της ΕΤΒΑ, σάν όργανο της διαρθρωτικής πολιτικής στον διομηχανικό τομέα μετά τήν ένταξη, θά έπρεπε νά έχει βασικά δύο κεντρικούς άξονες: τήν έκμετάλλευση καί έπεξεργασία έγχώριων πρώτων ύλών από τή μιά, τήν ένίσχυση διομηχανικών κλάδων ύψηλης τεχνολογίας από τήν άλλη. Η επιχειρηματική δραστηριότητα στον τομέα των πρώτων ύλών συνεπάγεται κινδύνους καί άβεδαιότητες καί προϋποθέτει τήν ύπαρξη άφθονων χρηματικών πόρων. Έπομένως, ή έρευνα στον τομέα αυτόν αλλά καί ή άμεση άνάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων συγκαταλέγονται άνάμεσα στίς πιο σημαντικές λειτουργίες του κράτους, ιδιαίτερα σέ μιά χώρα μέ άδύνατη ιδιωτική οίκονομία όπως ή Έλλάδα. Οί έπενδύσεις του κράτους στον τομέα των πρώτων ύλών είναι από τή σκοπιά της διαρθρωτικής καί της αναπτυξιακής πολιτικής σπουδαιές, άφού έτοι ένισχύεται ή παραγωγή προϊόντων στρατηγικής σημασίας (π.χ. νικέλιο, άλουμίνιο, μόλυβδος, ψευδάργυρος), ή ύπαρξη των οποίων είναι προϋπόθεση γιά τήν άνάπτυξη της βαριάς διομηχανίας στην Έλλάδα. Η έπενδυτική καί επιχειρηματική δραστηριότητα στον τομέα των πρώτων ύλών μπορεί επίσης νά συμβάλλει στη λύση προβλημάτων άνεργίας πού θά προκληθούν από τήν έναρξη. Η έξόρυξη καί παραπέρα έπεξεργασία έγχώριων πρώτων ύλών συμβάλλει άκόμα άποφασιστικά καί στη μείωση των εισαγωγών καί αύξηση των έξαγωγών κατεργασμένων πρώτων ύλών. Μέ τόν τρόπο αυτό θά προκληθούν θετικές επιδράσεις στό ίσοζύγιο πληρωμών της χώρας, γιά τό όποιο άναμένεται χειροτέρευση μετά τήν ένταξη στίς Ε.Κ.

Έπιχειρηματικοί κίνδυνοι καί τό ύψος των άπαιτούμενων χρηματικών πόρων είναι —όμοια όπως καί παραπάνω— βασικοί λόγοι γιά τήν άνάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών από τό κράτος σέ διομηχανικούς κλάδους μέ προηγμένη τεχνολογία. Έμπειρίες από τίς χώρες των Ε.Κ. καί ιδιαίτερα από τήν Ίταλία δείχνουν πως ή λειτουργία της άνάληψης κινδύνων (risk-taking function) από τίς δημόσιες επιχειρήσεις σέ κλάδους μέ ύψηλή τεχνολογία συναντιέται συχνά. Η ένίσχυση θετικών κλάδων συμβάλλει στη δελτίωση της διάρθρωσης της παραγωγής στον διομηχανικό τομέα καί στη μείωση της έξάρτησης της χώρας από εισαγόμενα προϊόντα ύψηλης τεχνολογίας. (Έδώ θά πρέπει νά άναφερθεί τό παράδειγμα της Ίταλίας. Η χρησι-

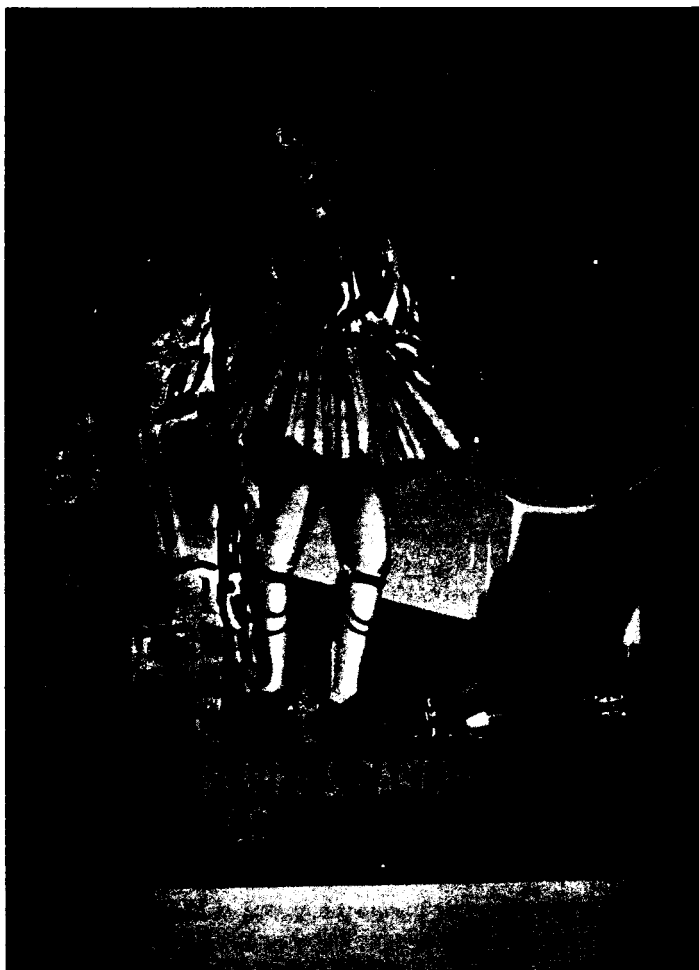
μοποίηση των IRI και ENI μετά τον πόλεμο, και ιδιαίτερα στην 10ετία του '60, σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας -π.χ. πυρηνικές εγκαταστάσεις, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τηλεπικοινωνιακά προϊόντα- ήταν σημαντική για την ιταλική οικονομία, ανάμεσα στ' άλλα, επειδή με τον τρόπο αυτό παρήγοντο προϊόντα, που σε άλλη περίπτωση θά έπρεπε να εισαχθούν¹⁴). Η παραγωγή αλλά και εξαγωγή τέτοιων προϊόντων είναι παράλληλα αναγκαία για την εξουδετέρωση των άρνητικών επιδράσεων στο ισοζύγιο πληρωμών που θά προκληθούν από την ένταξη. Τέλος, δεν θά πρέπει να παραβλεφθούν και πιθανές θετικές επιδράσεις στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην απασχόληση, που θά προκληθούν από την ίδρυση βιομηχανιών σε κλάδους με προηγμένη τεχνολογία.

Μεγάλη σπουδαιότητα αποκτά επίσης η ΕΤΒΑ μετά την ένταξη στις Ε.Κ. σαν όργανο για τη βελτίωση της δομής των επιχειρήσεων στον βιομηχανικό τομέα καθώς επίσης και για την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις της κοινοτικής αγοράς. Μπροστά στις τεράστιες διαφορές με την Κοινότητα, αναφορικά με τη δομή των επιχειρήσεων, θά έπρεπε ένας από τους βασικότερους στόχους της χρηματοδοτικής πολιτικής της ΕΤΒΑ να συνίσταται στην άνοδο της ανταγωνιστικής ικανότητας, και με τον τρόπο αυτό στη βελτίωση των εξαγωγικών δυνατοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων στην Κοινή Αγορά. Σάν επί μέρους επιδιώξεις για την εκπλήρωση του βασικού αυτού στόχου μπορούμε εδώ να αναφέρουμε κυρίως τις εξής: τη βελτίωση της οργάνωσης των επιχειρήσεων, των μεθόδων παραγωγής και της ποιότητας των προϊόντων, την εισαγωγή μοντέρνας τεχνολογίας καθώς και την ενίσχυση της εξειδίκευσης στην παραγωγή. Παρόμοιους στόχους θά έπρεπε να ακολουθεί η ΕΤΒΑ-σέ αντίθεση με τη μέχρι σήμερα πολιτική της- αναφορικά και με τις επιχειρήσεις στών όποιων τό κεφάλαιο συμμετέχει.

Έκτός όμως από αυτά, επιτακτική γίνεται μετά την ένταξη και μία διαφοροποίηση, ως προς τό μέγεθος των επιχειρήσεων, της χρηματοδοτικής πολιτικής της ΕΤΒΑ. Είναι ζωτικής σημασίας για την ελληνική βιομηχανία η βελτίωση της ανταγωνιστικής ικανότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, στόχος που μέχρι τά σήμερα ελάχιστα έχει επιδιωχθεί. Έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω, για ποιούς λόγους πρέπει να ενισχυθούν οί μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, καθώς επίσης και ποιοί στόχοι, αναφορικά με τις επιχειρήσεις αυτές, πρέπει να επιδιωχθούν.

3. Όργανο προώθησης των εξαγωγών.

Ένας άλλος τομέας στον όποιο η ΕΤΒΑ μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο μετά την ένταξη, είναι η ενίσχυση των εξαγωγών. Ό στόχος αυτός μπορεί να εκπληρωθεί με την επιχειρηματική, επενδυτική ή χρηματοδοτική δραστηριότητα της ΕΤΒΑ. Η κύρια επιδίωξη της τράπεζας πρέπει να συνίσταται στο δυνάμωμα της εξαγωγικής ικανότητας εκείνων των βιομηχανιών ή κλάδων, που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα

14. 6λ. Holland, S., Europe's New Public Enterprises, in: Vernon R. (ed.), Big Business and the State, Changing Relation in Western Europe, London 1974, σελ. 25 κ. επ., εδώ: σελ. 31 κ. επ.

άπέναντι στις χώρες των Ε.Κ. και σε τρίτες χώρες καθώς επίσης και των βιομηχανιών ή κλάδων εκείνων, που έχουν καλές εξαγωγικές δυνατότητες στην Κοινή Άγορά και στις αγορές τρίτων χωρών.¹⁵ Έδώ πρέπει πάλι να τονιστεί πως η ενίσχυση της εξαγωγικής ικανότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, που, σε αντίθεση με τις μεγάλες, έχουν περιορισμένες δυνατότητες εξαγωγών, πρέπει να επιδιώκεται συστηματικά. Τέλος, είναι απαραίτητο, τα μέτρα για την ενίσχυση των εξαγωγών να έχουν τη μορφή άμεσων χρηματικών παροχών, έτσι ώστε να είναι συμβιβάσιμα με τις διατάξεις της ΕΟΚ.

4. Όργανο για την προσέλευση ξένου κεφαλαίου

Τό πεδίο δράσης της ΕΤΒΑ, δηλαδή ο βιομηχανικός τομέας (στην ευρύτερη έννοια), κάνει αναγκαία τη χρησιμοποίηση υψηλών χρηματικών πόρων και μοντέρνας τεχνολογίας. Έξ αιτίας όμως της λειψής ανάπτυξης της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα και του χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου, γίνεται η σύμπραξη αλλοδαπού κεφαλαίου, άρα και κεφαλαίου από τις χώρες των Ε.Κ., σημαντική προϋπόθεση για την εκπλήρωση των στόχων της ΕΤΒΑ. Μία πρώτη δυνατότητα θα συνίστατο στην πραγματοποίηση άμεσων επενδύσεων από ξένες επιχειρήσεις. Τό ποιά πολιτική, γενικά, άπέναντι σ' αυτές τις επενδύσεις πρέπει να ακολουθείται, έχει ήδη αναφερθεί. Πρέπει όμως έδώ άκόμα να τονιστεί πως οι άμεσες επενδύσεις ξένου κεφαλαίου συνδέονται αναπόφευκτα και με έναν άμεσο έλεγχο στους αντίστοιχους βιομηχανικούς κλάδους. Τό πρόβλημα αυτό γίνεται όξύτερο, αν λάβουμε ύπόψη μας πως πολλές από τις επενδύσεις αυτές πραγματοποιούνται σε τομείς-κλειδιά της ελληνικής οικονομίας (π.χ. πρώτες ύλες). Έτσι, θά πρέπει στό μέλλον να επιδιωχθούν άλλες μορφές συνεργασίας, όπως π.χ. Joint Ventures, Cooperation Agreements ή Technical Assistance Agreements¹⁶. Για τέτοιου είδους συνεργασίες άνοίγονται νέες δυνατότητες μετά την ένταξη, μέσω της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων και υπηρεσιών.

Έκτός όμως από την άμεση συνεργασία της με τό ξένο κεφάλαιο θά μπορούσε ή ΕΤΒΑ, σάν βασικό όργανο της βιομηχανικής πολιτικής στην Ελλάδα, να μεσολαβεί για την προσέλευση -πάνω σε σωστές βάσεις- ξένου κεφαλαίου για τη βιομηχανία στή χώρα, π.χ. μέσω της παροχής πληροφοριών και στις δύο ενδιαφερόμενες πλευρές. (Πολλά παραδείγματα θά μπορούσε να άντλήσει έδώ ή ΕΤΒΑ από τόν αντίστοιχο οργανισμό στην Ίσλανδία, τόν Industrial Development Authority). Ό ρόλος αυτός της ΕΤΒΑ γίνεται ιδιαίτερα σημαντικός στις βιομηχανικές περιοχές, άφου ή τράπεζα αυτή έχει αναλάβει την όργάνωση και λειτουργία τους.

IV. Κύρια συμπεράσματα

Είδαμε πως στην ΕΤΒΑ έχουν άνατεθεί μία σειρά σημαντικές λειτουργίες για τη βιομηχανική άνάπτυξη της χώρας. Ανάλυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, παροχή δανείων και δημιουργία ύποδομής, είναι οι τρεις σημαντικότερες. Παράλληλα όμως οιαπιστώθηκε πως μέχρι σήμερα ή ΕΤΒΑ μόνο σε μικρό βαθμό μπόρεσε να εκπληρώσει την άποστολή της και να συμβάλει στή λύση των διαρθρωτικών προβλημάτων του βιομηχανικού τομέα στην Ελλάδα. Οι λόγοι για την περιορι-

σμένη άποτελεσματικότητα της ΕΤΒΑ πρέπει να άναζητηθούν κατά πρώτο λόγο στή βιομηχανική και άναπτυξιακή γενικά πολιτική που άκολουθήθηκε μεταπολεμικά, κύρια χαρακτηριστικά των όποιων είναι ή έλλειψη σαφών στόχων και προτεραιοτήτων, ή μη συστηματική επιδίωξη των κάθε φορά τιθέμενων στόχων και ή πολύ μικρή άποτελεσματικότητα των άλλων όργάνων που χρησιμοποιήθηκαν.

Τίς πιθανές επιπτώσεις στην ΕΤΒΑ από την ένταξη στις Ε.Κ. μπορούμε να τίς διακρίνουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη, άφορά τίς επιπτώσεις εκείνες που θά προκληθούν από την έφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων και ιδιαίτερα των κανόνων του άνταγωνισμού. Οι επιπτώσεις αυτές είναι μάλλον περιορισμένης έκτασης, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. κύρια έξ αιτίας του γεγονότος ότι οι σχετικές διατάξεις είναι άσαφείς και δέν άποτελούν άκόμα κοινοτικό κεκτημένο. Έτσι, για την ώρα τουλάχιστον, δέν άναμένονται αξιόλογες μεταβολές στή λειτουργία της ΕΤΒΑ σάν πιστωτικό ίδρυμα, στό άποκλειστικό της δικάιωμα για την ίδρυση, όργάνωση και λειτουργία των βιομηχανικών περιοχών καθώς επίσης και στις οικονομικές σχέσεις της τράπεζας με τό κράτος. Αναφορικά με τό τελευταίο θά πρέπει εν τούτοις να λεχτεί, πως οι σχέσεις αυτές στό μέλλον πιθανόν να μεταβληθούν σημαντικά (κύρια προς την κατεύθυνση μίας μεγαλύτερης διαφάνειας), αν τελικά τεθεί σε έφαρμογή ή σχετική Όδηγία της ΕΟΚ.

Σημαντικότερες θά είναι οι επιπτώσεις που θά μπορούσαν να προκληθούν στην ΕΤΒΑ από τη μεταβολή των στόχων της οικονομικής πολιτικής, σάν συνέπεια της ένταξης. Δείχτηκε παραπάνω πως μελλοντικά ή ΕΤΒΑ θά μπορούσε να παίξει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, άφενός σάν όργανο της περιφερειακής και άφετέρου σάν όργανο της διαρθρωτικής πολιτικής στον βιομηχανικό τομέα. (Και σε μικρότερο βαθμό σάν όργανο για την ενίσχυση των εξαγωγών και για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων). Ό ρόλος αυτός θά μπορούσε να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους: είτε με τόν έπαναπροσανατολισμό των μέχρι σήμερα λειτουργιών της ΕΤΒΑ, είτε με την άνάθεση σ' αυτήν νέων καθηκόντων. Τά περισσότερα από τό νέα αυτά καθήκοντα θρίσκοντα σε άμεση συνάτηση με τίς ενισχύσεις και τά δάνεια των χρηματοδοτικών όργάνων των Ε.Κ. (Κοινοτικά Ταμεία, ΕΤΕ) και με τούς αναγκαίους όρους για τη χορήγησή τους.

Με τίς μεταβολές στις λειτουργίες της μπορεί να άναδειχτεί ή ΕΤΒΑ, μετά την ένταξη, σε σημαντικό όργανο από την μία της άναπτυξιακής πολιτικής, από την άλλη της πολιτικής όλοκλήρωσης της ελληνικής οικονομίας στις Ε.Κ., όπου οικονομική άνάπτυξη και όλοκλήρωση θά πρέπει να άποτελούν, κατά τη γνώμη μας, τούς δύο άμεσα άλληλοεξαρτώμενους κεντρικούς στόχους της οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα. Ένώ ό άναπτυξιακός ρόλος πραγματώνεται κύρια με τόν έπαναπροσανατολισμό των σημερινών λειτουργιών της σάν όργανο της περιφερειακής και της διαρ-

15. Για τίς βιομηχανίες αυτές ή τούς κλάδους αυτούς όλ. Hummen, W., ό.π., σελ. 35 κ.έπ.

16. Βλ. Chalikias, D., Foreign Capital in the Economic Development of Greece, in: «La Grece et la Communauté», Colloque organisé les 5 et 6 Mai 1977 par l' Institut d' Etudes européennes, Bruxelles 1978, σελ. 105 κ. έπ., έδώ: σελ. 112.

θρωτικής πολιτικής στον βιομηχανικό τομέα, ή σημασία της ΕΤΒΑ σάν ὄργανο τῆς οἰκονομικῆς ὁλοκληρώσεως ἐκφράζεται μέ δύο κύρια τρόπους· ἀφενός μέ τή συμβολή της στήν ἑναρμόνιση τῆς ἑλληνικῆς μέ τήν κοινοτική πολιτική καθώς καί μέ τήν ἐκμετάλλευση τῶν δημοσιονομικῶν – χρηματοδοτικῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἑνταξίς, ἀφετέρου μέ τή συμβολή της στήν ἀντιμετώπιση καί λύση οἰκονομικῶν προβλημάτων πού θά προ-

κύψουν ἀπό τήν ἑνταξη. Τέτοια προβλήματα εἶναι π.χ.: ἡ ὀξυνση τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, κύρια γιά τίς μικρές καί μεσαίες ἐπιχειρήσεις, ἔντονα προβλήματα ἀνεργίας μέ τό κλείσιμο πολλῶν μικρῶν βιομηχανιῶν καί βιοτεχνιῶν καί τή μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολούμενων σὸν ἀγροτικό τομέα, στήν πορεία ἐκμοντερνισμοῦ του καί, τέλος, ἡ χειροτέρευση τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.
